

41.52.

47. szám

1980. április

F A L O T A I

K R Ó N I K A

a csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház Honismereti
körének lapja

Honismereti, helytörténeti közlemények

Szerkeszti: Szerkesztő Bizottság.

Lektorálja: Kiss Dezsőné ált.isk. ig.h.

Borítólap: Vass Józsefné

Kiadja: Csanádpalota Nagyközségi Közös Tanácsának
Kelemen László Művelődési Háza

Felelős kiadó: Erdélyi Lajos műv. ház igazgató

KÉZIRAT GYANÁNT

CSANÁDPALOTA MULTJA ÉS JELENE

/Folytatás/

Az iskola napközi otthon 1954-ben nyílt meg, és Sirály u.10 sz. alatt működött. Egy csoporttal indult, a létszáma 40 tanuló volt. Kecskelébu asztalok mellett, deszkapadokon ültek a tanulók. Azért, hogy a felszerelés primitív volt, a főfeladatokat mégis megoldották: azaz felügyelet, és irányítás mellett tanultak, játszottak a gyerekek, és izletes ebédet kaptak.

A konyhát, nyugdíjba meneteléig /1971/, Bokros Józsefné vezette. A konyha felszerelését, a községi tanács adta, a tányérokat pedig az MNDSZ. Az iskola akkori igazgatója Bulecza Jenő, a napközi otthon 1955-ben áthelyezte a volt gazdasági iskolához / a mai Nevelőotthon /, és 1973 január hó végéig ott is volt.

A Nevelőotthont 1967-ben létesítették, ettől kezdve az iskolai napközi otthon tanulói részére is közös konyhán főztek, a közös ebédlőben ebédeltek.

A napközi otthon 1973 január hónaptól a Sirály utcai iskolában kapott helyet. Itt egy tanteremben ebédelnek a gyerekek. Részükre az ebédet továbbra is, a Nevelőotthon konyhájáról kapják. Minden nap délben felhozzák, és a tanulók a tálalóból kapják meg.

Jelenleg négy csoport van. Egy csoportnak de. van foglalkozása, mert du. van részükre tanítás. Ez a csoport, az ebédlő-teremben foglalkozik. A du.-i foglalkozó csoportok közül ebéd után egy az ebédlőben kettő pedig üres tantermekben végzi a munkáját.

A napközi otthon felhozatalával, a tanulókat mentesítették az oda-vissza kb. 2km ut megtételétől naponta. Sokat szenvedtek a gyerekek esős, fagyos havas időben, amíg megtették az utat.

A bölcsőde 1954-ben létesült, idény jelleggel. Kezdetben csak 7-10 volt. A munka sem volt kielégítő, sem szakszerű. Nem csoda hiszen minden esztendőben másik bölcsődevezetőnő irányította. Minden évben nagy leltárhiány mutatkozott.

Rend, és szakszerű vezetés 1961-től van a bölcsődében. Ebben az esztendőben, Piti Jánosné vette kezébe az irányítást. Határozott fellépésének, kiváló szaktudásának, meg is lett az eredménye. Nem volt többé leltárhiány, és megszűnt az alkalmazottak közötti, állandó torzszalkozás is. Beindította a családlátogatást, bevezette az alkalmazottak rendszeres oktatását, meghívta a szülőket bölcsödelátogatásra. A szülők nagy tetszéssel fogadták a kicsik, testi és szellemi fejlődését elősegítő játékok, versikék dalocskák bemutatását. A szülők így megismerték az ott folyó lelkiismeretes, szakszerű munkát. Ezután nyugodtan adták be gyerekeiket.

A létszámnövekedés, magával hozta, hogy 1962-ben már állandó jellegű letta bölcsöde. A jó munkát a községi tanács új butorok, játékok textiliák vételével jutalmazta.

Piti Jánosné vezetése alatt a bölcsöde, nemcsak járási szinten hanem megyei területen is mintabölcsödének tartják még ma is, noha az épület már kicsi.

Tapasztalacserére más megyékből is felkeresik a csanádpalotai bölcsödét.

A CIGÁNYOK SZEREPE A KÖZSÉG ÉLETÉBEN / folytatás/

4./ Cigányzenekar / cigánybanda / A cigányok közül főleg azok érdeklik meg a kiemelést, akik zenével foglalkoztak. Mert a zene éppen olyan hű társa az embernek, mint a virágok. Születésünk-től halálunkig mind a kettő velünk van, és széppé, kellemessé tesz az életünket.

Az első cigányzenekar megalakulásának időpontját, és tagjainak nevét sokáig kutattam. Megtudtam, hogy az első cigánybanda 1902-ben verődött össze, és 1917-ig két taggal bővülve, együtt is maradt.

A primás Dani Kálmán volt, Dant Gyula kontrás, és Dani Pála nagybőgős. Lóré Sándor mint másodprimás 1914-ben, és ugyan ebben az évben Mezei József mint cimbalmos került a bandába. Dani Kálmán 1917-ben meghalt, utoda Lóré Sándor lett.

A cigányzenekar megalakulása után, a citera a tanyavilágba került. Itt főleg téli estéken mécs, és gyertyafény mellett szórakoztak vele. A község lakóinak életében is változást hozott a cigányzenekar:

- a./ beindult a tánciskola
- b./ táncmulatságokat rendeztek,
- c./ lakodalmakban is változást hozott,
- c./ beindultak az éjjeli zenék,
- e./ fiatalok holtestét is zenekar kísérte ki a temetőbe.

5./ Tánciskola. Az első táncmester Katkó János takács mester volt. Bécsben volt katona a századforduló idején, és ott tanulta a keringőt és a polkát.

Marx u. 8sz alatt lakott a Művelődési Ház mellett, a mai Veres-féle házban. A műhelye is ott volt.

A tánciskolát az Otthon szálloda /Marx u. 15/ nagyteremben tartotta. Tanítványai értelmiségi, iparos, kereskedő, és módosabb paraszt fiatalokból tevődött össze. Keringő és polka táncokat tanította, mivel a csárdást frissest a fiatalok már tudták. Az alaplépéseket számolással tanította, 1,2,3,4. Amikor a fiatalok az alaplépéseket elsajátították, fűtyülte a dalt, amire tanítványai táncoltak.

A tanfolyamot vizsgából zárta be. Itt már a szülők jelenlétében a fiatalok, cigányzenére táncoltak.

Katkó Jánost kb. 1913-ban Oláh Ödön szabómester váltotta fel. Ő is Ausztriában, katona korában tanulta meg a keringőt, és a polkát. Őt a háboru végén Katkó Béláné követte. Egyesek szerint Mezőhegyesről járt át tanítani, mások szerint Makóról.

Oláh Ödönnek a fia Oláh Elek négy polgári iskolát végzett, és a 20-as évek első felében Budapesten tanítói tanfolyamot végzett.

Nemcsak Csanádpalotán hanem a volt Csanád megye keleti községeiben is tartott tanfolyamokat. Csanádpalotán a Kossuth utcában házat építtetett. 1956-ban Kanadába disszidált. 1964-ben hazajött, de 1972-ben újra kiment Kanadába.

PALOTA MIÓTA CSANÁDPALOTA?

Nem volt időm a megyei levéltárban kikutatni, mert 1974-ben elköltöztem Csanádpalotáról. Vannak akik azt állítják, hogy 1896-ban, az ezredévi ünnepkor lett Palota, Csanádpalota. Ez az állítás téves mert a lezárt temető kápolnájának a hátsó falához van egy sarkó támasztva, amin ez olvasható: "Gyergyóremetei Győrffy János Csanád-palota község főjegyzője, meghalt 1879 július 28-án. Élt 44 évet. Az ne tévesszen meg senkit, hogy Csanád és Palota között kötőjel van, és nincs egybeírva, mint manapság. Ui. az akkori helyes írási szabály szerint, az összetett helységneveket kötőjellel írták, pl. Mező-hegyes, Kiskun-dorozsma stb.

Erre a kérdésre csak Komoly Pál barátunk tudna pontos választ adni. Itt meg is kérem, sziveskedjen a levéltárban utána nézni, ennek a kérdésnek.

BUJA LAJOS EMLÉKÉRE.

A csanádpalotai Ó-temetőben, a kápolna jobb oldalán lévő sírhantok közt van egy sarkó, melyen jól olvashatóan ez áll:

Magasfalvi Buja György
nyg. igazgató tanító
1848/49-es honvéd tüzér
ütegparancsnok.
Áldás, béke poraira.

Buja György fia volt Buja Lajos állami elemi népiskolai tanító. Az ő nevéhez fűződik, hogy lelkes kutató munka után, 1888-ra a palotai temetőben, a kápolna déli oldalán, hiteles adatok alapján megtalálta Kelemen László első magyar szinigazgató nyughelyét.

A feltárás után az aradi-, a szegedi- és a makói ujságokban nyilvánosságra hozta az első magyar színigazgató nyughelyének hollétét, ami után az Országos Színészegyesület 1888. szept. 8-ra a Főtéren / ma: Gyermeekjatszótér / Kelemen bronz képmásával emlékoszlopot állíttatott Kelemen László emlékére. / Ez az emlékoszlop ma a képmás nélkül, a sirja mellett van felállítva.

Buja Lajos érdeme is volt, hogy 1896-ra, hazánk ezeréves fennállásának ünnepéjére, megjelent a Csanád-Palotai Hirlap, majd a Névtelen Emlékirat Csanádpalota községről.

Miként az 1920-as években élő öregek emlegették;
" Ojan népszerű ember vót előkelő/uri ember/ létére is, hogy a faluban mindenkit ösmert és el tudott beszélgetni. Még a beszédgye is oktató vót! S amint később suttogták, tán ez is lett a veszte, mert 1910-ben felsőbb hatóság utasítására Zentára helyezték. Az áthelyezésről így emlékszik meg a Csanádpalotai állami elemi népiskola 1910. évi értesítője: "Az állami elemi népiskola belételeben változást idéztek elő Buja Lajosnak Zentára való áthelyezése, aki 29 évig tanított községünk iskolájában és az utóbbi 6 év óta egyszersmind igazgató volt. Távozását sajnálattal vettük tudomásul."

Buja Lajos 1917-ben Zentán meghalt és a község haza hozatta s az 1863-ban épült kápolna jobb oldalán lévő sírok közé temettette. Nyughelyét a ma is meglévő sírkő bizonyítja.

.....

Asztalos P. K.

KÖVEGY KÖZSÉG MULTJA ÉS JELENE

Jegyzőkönyvek Kövegység életéből.

Jegyzőkönyv

Alulirott Kövegység 1902. évi szeptember hó 11-én a községi előljáróság részéről az e napon tartott tanácsülésről.

Jelenvoltak:

Csikota Márton községi bíró, Lapu Imre jegyző, Medve Péter pénztárnok Tóth Imre közgyám, Borsos Mihály és Molnár Pál esküdtek.

Előadatott a megyei tekintetes alispáni hivatalnak 14512/1902 számú körrendelete Kossuth Lajos születésének 100-ik évfordulója megünneplése tárgyában.

—

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Kövegység 1907. évi június hó 14-én a községi képviselőtestületnek e napon tartott rendkívüli közgyűlése alkalmából.

Előterjesztetett a községi jegyző indítványa Méltóságos Csernovics Diador Dr. miniszteri tanácsos államjóség igazgató urnak telepés községünk fejlődése érdekében kifejtett eredmény és tevékenységéért Kövegység község díszpolgárává leendő megválasztása iránt s utasítja a község előljáróságát, hogy az erről szóló oklevelet adja át. 1907. évi június hó 30-án kelt levelében Csernovics Diador Dr. a képviselőtestületnek díszpolgárává történt megválasztásáért köszönetet mond.

Pánczél Józsefné

/folyt. köv./

PALOTA RÉGI IRATAIBÓL;

A felsőbb hatóság 1856-ban--Palota állapotjáról az alábbiakat is megkérdezte:

53. Vané a községben hamuzsirfőző és kinek tulajdona?
1856-ban hány egyén foglalkozott hamuzsirfőzéssel?53. Nincs hamuzsirfőző.

54. Vané salétromfőző és kinek a tulajdona ? 1856-ban hány egyén foglalkozott salétromfőzéssel?.....54. Nem foglalkoznak.

55. Taláztatik-e sziksó a község határában és mily mennyiségben? 1856-ban hány köből sepertetett össze és mi volt egy ausztriai mérőnek az ára?.....55. Nem találta.

62. Micsoda anyagból építették a házak? hány ház és egyéb épület építettett 1856-ban?.....62. Földből veretnek és tetéjnek leginkább gye-kény használtatik.
1856-ban építettett 16. cseréptető a jobb módúaknak.

67. Hány koldus van a községben? hány ügyefogyott? hány 12 éven aluli árva?
Mibe kerül azoknak tartása?..... 67. Hat koldus van s ezek a lakosság által élel- t. t.
meztetnek. 12 éven aluli árva egy van, ezt a község saját költségén látja el. Ügyefogyott nincs

PALOTA RÉGI IRATAIBÓL.

A felsőbb hatóság 1856-ban --Palota állapotjáról az alábbiakat is megkérdezte:

72. Mely községbeli piacokra viszik a lakosok természetményeiket eladás végett?.....72. Makóra, Mező-hegyesre, és Nagylak városba.
76. Vané a községnek vásártartási joga? ha igen, mily napokon tartatik?.....76. Nincs.

.. /Hivatalos iratokból A;P.K./

JELENYÜNK KRÓNIKÁJA

A múlt év decemberében falugyűlést tartottak Kövegyen. A művelődési házban tartott falugyűlést Sipos Sándor, a Hazafias Népfront községi bizottságának titkára nyitotta meg. Majd Balázs István a csanádpalotai nagyközségi közös tanácsa elnöke számolt be a tavalyi falugyűlés óta eltelt időszak munkájáról és a jövő évi feladatokról. A beszámoló után a gyűlésen megjelent lakosok mondták el a maguk és a lakosság véleményét, kérését. A kívánságok között első helyen szerepel a belvizelvezető csatornahálózat kiépítése, mivel Kövegyen is nagy károkat okoz az évek óta ismétlődő belviz.

Az esztendővel ezelőtti legfontosabb kérésük a kövegyieknek a bolt és a vendéglők korszerűsítésére kerül sor és a régi bolt helyén bisztrót alakítanak ki.

..-.-..

Csanádpalotán az őszi folyamán ezernégyezer méter járdafelújítást végeztek a Diófa, Akácfa, Rozmaring és a Vörösmarty utcákban. Több utcában, így a Rózsa utcában is az átjárókat javították meg.

A munkát a Makói Városfejlesztési Üzem végezte . A felújítási munkák előkészítését az érdekelt lakosság társadalmi munkában végezte. Kövegyen a buszmegállóhoz 50 négyzetméter betonjárdát készítettek társadalmi munkában.

•-•-•-•

A Kelemen László Művelődési Ház amatőr színjátszó köre december 26-án bemutatta Oscar Wilde-Fehér István: A kísértet házhöz jön című 3 felvonásos vigjátékát. Szereplők: Ádók István, Szügyi Judit Nagy György, Vass Sándor, Oláh Sarolta, Pintér László, Kovács Katalin, Erdélyi Lajos, Gál Lászlóné, Ludányi József. Rendezte: Vass Józsefné. A kitűnő együtes több vendégjátékra kapott meghívást.

•-•-•-•

A makói Vértanszfuzios Állomás felhívására a kövegyi Béke Tsz-ben véradó napot szerveztek. A szövetkezet egyik dolgozójának a szegedi klinikán végrehajtott szívműtétjéhez kellett az önkéntes véradók segítsége. A vöröskeresztes aktívák és a szocialista brigádok közül 55-en adtak vért a rászoruló embertársuk megmentésére.

•-•-•-•

A Kelemen László Művelődési Házban január 12-én a Pesti Színház bemutatta Huszka: Lili bárónő operetjét.

•-•-•-•

Csanádpalotán a Magyar Galambtenyésztők 87.számú egyesülete évről-évre megrendezi kiállítását az Andrejka -féle ház nagytermében. A különböző galambfajták mellett nyulakat és diszbaromfiakat is bemutatnak. Ez évhen a legnagyobb állományt Kocsis József, Magyar László, Turi János, és Kodrán Sándor vonultatta fel. A kiállítás megnyitása előtt meghívott szakértők bírálják el kinek, milyen minősítést érdemel egy-egy nyula vagy galambja.

Segédmotor-vezetők és fogatolt járművek hajtói részére vizsgára előkészítő KRESZ-tanfolyamot szervezett a TIT Csanádpalotán, a Kelemen László Művelődési Házban.

;-.-.-

A Kelemen László Művelődési Házban szabás-varrás tanfolyamot indított kezdők részére Halasiné Vass Mária varrónő vezetésével.

A tanfolyam iránt nagy az érdeklődés. A foglalkozásokon- amelyet minden héten csütörtökön tartanak a művelődési ház 8-as számú szobájában- nagy számban vesznek részt a fiatalok. Amennyiben ez az érdeklődés megmarad, ősszel már haladók részére szerveznek tanfolyamot.

.-.-.-

A nők klubja minden héten kedden este tartja foglalkozását Vágvölgyi Jánosné tanárnő vezetésével. A kézimunka készítése mellett előadásokat hallgatnak az asszonyok. Január 22-én Dr. Tóth Ferenc, a makói muzeum igazgatója látogatta meg a nőklubot és a régi -mult századi és század eleji - házasságokról, családi életéről beszélgetett el a klub tagjaival. Előadását nagy költők lírai versének idézésével is színesítette.

.-.-.-

A Kelemen László Művelődési Házban január 26-án a Békéscsabai Jókai Színház bemutatta Machiavelli: Mandragóra című zenés játékát.

.-.-.-

Uj községi pártbizottságot választottak Csanádpalotán. A pártbizottság titkára: Megyesi István.

.-.-.-

1979.évben a két községben 49 gyermek született. Kövegyen 7, Csanádpalotán 42. A lakosság száma 4. 320 fő.

Csanádpalota és Vidéke ÁFÉSZ igazgatósága és helyi intéző bizottsága - az alapszabálynak megfelelően - január utolsó napjaiban tagértekezletet tartott. Beszámoltak az ÁFÉSZ tavaji tevékenységéről és az 1980. évi üzletpolitikai célokról.

A tájékoztatót követően a szövetkezeti tagok fejtették ki a maguk, környezetük, általában a lakosság véleményét. Végül tombola nyerevényeket osztottak ki közöttük.

.-.-.-.-.-

Február első napjaiban tartotta tagértekezleteit a helyi Takarékszövetkezet is, melyen beszámoltak a szövetkezet elmúlt évi munkájáról és a jövő feladatokról. A beszámolót követően tombola nyerevényben részesültek a megjelent tagok.

.-.-.-.-.-

A Kelemen László Művelődési Házban tartották meg az iskolák, az uttörőcsapat rajainak, örseinek, szakköreinek kulturális szemlét, amelyen 23 műsorszámmal vettek részt a csoportok. A négy órán át tartó műsorban bemutattak rövid jeleneteket, népi játékokat, bábjátékot. Felléptek énekesek és hangszerszólisták. Szerepelt énekkar, irodalmi színpad. Az előadott műsorszámokat a zsüri tizenegy aranyoklevéllel, hat ezüstoklevéllel és két bronzoklevéllel jutalmazta.

A legjobbak közül a városi szemlére továbbjutott: a táncszakkör, palóc leánytáncával /betanította: Kállai Istánné/; az énekkar /betanította: Bócsa Sándorné/; a bábcsoport /betanította: Szügyi Andrásné/; az irodalmi szakkör "Este a székelyeknél" című műsora /betanította: Majorné Lipták Mária és Kiss Dezsőné/; a Kincskereső raj "Okos baglyok tájolnak" /betanította: Gyeszt Zoltánné/; a "Segítő kezek" raj: "Az örsvezető születésnapja" /betanította: György Jakab Edit és Bócsa Sándorné/; a "Vidák vakáció" című mozgásgimnasztika /betanította: Kiss Dezsőné/.

.-.-.-.-.-

Az Öregek Napközi Otthonában megtartották a hagyományos farsangi mulatságot. Minaleczki Sándorné, az intézmény vezetője finom reggelivel, kocsonyával vendégelte meg a gondozottakat, majd kezdetét vette a vigság. Kodrán Sándor, Nyerges Sándor és Erdélyi Mihályné citerazenéje mellett dalolgattak, nótáztak, majd a hagyományokhoz híven táncra padúltak. Frissen, fiatalosan járták a csárdást. A farsangi mulatság mindenkor maradandó élményt nyújt az idős emberek számára.

•_•_•_•

A Kelemen László Művelődési Házban megtartották az iskolások hagyományos, jelmezes farsangi bálját. A farsangi mulatság a karneválherceg ünnepélyes megnyitójával kezdődött. Ezután 53 egyéni és több csoportos jelmezt vonultattak fel.

A zsűrinek igen nehéz feladata volt az értékes díjak odaitélésekor. Külön díjazásban részesültek a csoportos és külön az egyéni jelmezek. A csoportok közül az első díjat kapták: a "Gésák", a másodikat az "Együgyű szolgák", továbbá az "Abba együtes", a Pattogatott kukorica". Az egyéni jelmezek közül első díjjal jutalmazta a zsűri a "Madárijesztő" és a "Gyáva oroszlán", a "Kakaskirály", a "Szerénke és Lukrécia", valamint a "Két cigánylány" jelmezét. A "Két cigánylány" a KISZ-szervezet különdíját is megkapta. A "Kakaskirály" / a Gyökerek című filmből / nyerte el közönség díját: a szép nagy tortát.

•_•_•_•

A nőklub február 19-iki foglalkozásán rész vett Balázs István, a nagyközségi tanács elnöke és a külpolitikai helyzetről tájékoztatta a nőklub asszonyait.

;_•_•_•

A Kelemen László Művelődési Házban február 22-én a Szegedi Nemzeti Színház bemutatta Csoruka István: Házmestersírató című tragikomédiáját.

•_•_•_•

A nőklub március 4-iki foglalkozására Dr. Nagyfalusai Mária és Dr. Szilvási László főorvosok látogattak a nőklubba és a nőket érdeklő, főleg női betegségekről beszélgettek el a klub asszonyaival. Válaszoltak sok feltett kérdésre.

•-•-•

A Művelődési Házban március 4-én tartották a 2160-as Petőfi Sándor uttörő csapatok és az alsós kisdobosok vers és prózamondó vetélkedőjét. A legjobbak közül a városi Kazinczy versenyre tovább jutott az alsósokból 1 vers, 1 próza. Az 5-6-ik osztályból 1 vers, 1 próza. A 7-8-ik osztályból 1 vers, 1 próza. Könyvjutalmat kapott hat alsós és öt felsős tanuló.

•-•-•

A nemzetközi nőnap alkalmából a makói térség központi ünnepségét március 6-án tartották a Kelemen László Művelődési Házban. A Himnusz hangjai után Antal Béla Tóth Endre: Asszonyok című versét mondta el. A nagyközségi pártbizottság nevében Antalné Agócs Mária üdvözölte a megjelenteket, többek között Dr. Varga Dezsőt, a makói városi pártbizottság első titkárát, Dr. Forgó Istvánt, Makó tanácselnökét. Az ünnepi beszédet Dr. Koncz János, a megyei pártbizottság titkára mondotta. Hangsúlyozta: a nőknek az élet minden területén vállalt fontos szerepét, akik részt vesznek a vezetésben, a törvényalkotásban, a hétköznapi munkájában, a politikai a gazdasági a kulturális életben egyaránt. A nő egyben anya és feleség, hű társ jóban és rosszban, amit a történelmi évszázadai is bizonyítottak. A bensőséges hangulatu ünnepség az uttörők műsorával folytatódott. A kulturális szemle aranyérmes műsorszámával szórakoztatták a közönséget. Az ünnepség az Internacionálé hangjaival ért véget.

•-•-•

A nőnap ünnepségek alkalmával a Szabadság Tsz vezetősége megható figyelmességgel emlékezett meg a nyugdíjas asszonyokról, a nyugdíjasok feleségeiről is, éppugy mint a nődolgozókról. A Tsz aktivái minden idős, nyugdíjas házba bekopogtak és kedves figyelmességgel, érdeklődéssel és ajándékokkal szereztek örömet a nőnap alkalmából.

•-•-

A Hazafias Népfront Nagyközségi Bizottsága március 5-én kibővített elnökségi ülést tartott a művelődési házban. Az ülésen részt vett Ósz Károly, a megyei Népfront Bizottság h. titkára is. A megjelenteket Kovács Gábor, a nagyközségi Bizottság titkára köszöntötte és ismertetette az 1980. évi munkatervet.

A községfejlesztési munkatervben -melyet a Tanácsi szervekkel együtt működve kívánnak megvalósítani - szerepel többek között a Sirály utcai iskolaudvar betonozása, a művelődési ház udvarán létesült tekepálya befejezése, a sportpálya bekerítése, az utcák feltöltése, az utcai padok festése, az utcák virágosítása, az Arany J. utca és a Hadak utja részen egy jázszótér kialakítása. Továbbá csatlakozva a "Sziklai Sándor" szocialista brigád országos kezdeményezéséhez - kommunista szombatok tartásával járulnak hozzá a gyermekintézmények fejlesztéséhez.

A környezetvédelmi munkatervét a Tanácsi szervekkel, a Vöröskereszt szervezettel együttműködve, valamint a lakosság megértésével és hozzájárulásával kívánja megvalósítani. Áprilist tisztasági hónappá nyilvánítja és felhívással fordul a lakossághoz, az ÁFÉSZ-hoz, amelynek üzletei előtt a legtöbb szemetelés tapasztalható, hogy ezek megszüntetésére helyezzen el szeméttárolókat.

A beszámolóhoz többen hozzászóltak: Gila Mihály elismerően szólott az elmúlt évi társadalmi munka-akció sikeréről -melynek eredményeként megyei szinten, nagyközségi kategóriában második helyezést ért el a község - és kíváncsúnak tartaná ezt a lendületet továbbra is megtartani.

Felvetette továbbá egy emlékpark létesítését. A Bizottság a már tervezett ifjúsági park létesítését napirendre tűzte és a talaj minőségéhez megfelelő fákat Asztalos P. Kálmán az ujtető melletti faiskolából rendelkezésünkre bocsátja. Bogár Istvánné és Laczi István a Bisztró környékének szennyezettségéről beszélt. Mihaleczki Sándor a szeméttárolók készítését indítványozta a TÖMCI vagy más üzemekkel. Magára vállalta továbbá az utcák lomtalanítását, hogy ezek kiszállításához fuvarosokat keres, szervez.

Végül a politikai ismeretterjesztő munka tennivalóit ismertette a Népfront titkára.

---.---.---.---

A Kelemen László Művelődési Házban a téli hónapokban a TIT előadás sorozat keretében a hallgatók egészségügyi, pedagógiai, mezőgazdasági, politikai, és egyéb témákkal kapcsolatban hallgattak előadásokat. A közművelődést szolgálta a munkásakadémiai, mezőgazdasági női, - szülők, - és egyéb akadémiai sorozatok. Az MHSZ klub 3, a kismamaklub 4, a szülőkakadémiája 3, az ifjúsági klub 5, a fotóklub 6, az öregek otthona 4, a nőklub 8, a TIT klub 2, a kertbarátok köre 5 alkalommal tartott előadása, filmvetítése, A honismereti szakkör 4 előadása ugyancsak a közművelődést szolgálta. A HNF klub Kövegyen tartott 4 előadása a kövegyi lakosság művelődését szolgálta. A hallgatók minden alkalommal hasznos és értékes ismeretekhez jutottak az előadások meghallgatása, a filmvetítések megnézése által.

---.---.---.---

Március 12-én tartotta a Szabadság MTSZ zárszamadó, tervtárgyló és vezetőségválasztó közgyűlését a Kelemen László Művelődési Házban. A közgyűlésen megjelent vendégeket - köztük Haskó Pált, a megyei pártbizottság munkatársát, Sarró Ferencet, a makói városi pártbizottság titkárát, Dr. Dietrich Gábort, a megyei tanács vb. mezőgazdasági osztályának csoportvezetőjét, Sárvári Zoltánné-dr-t, a makói városi tanács elnökhelyettesét, a TESZÖV képviselőjét,

a nagyközségi párt- és állami vezetőit - Gál László a termelőszövetkezet párttitkára köszöntötte. Az elmúlt évi gazdálkodásról Posztós István elnök tartott részletes beszámolót, majd ismertette az 1980. évi terveket. Ezután az ellenőrző, a döntő- és nőbizottság számolt be az elmúlt évi munkájáról. Majd a vezetőség választására került sor. A termelőszövetkezet elnöke ismét Posztós István lett. A zárszámadó közgyűlésen 27-en kaptak "Termelőszövetkezeti Kiváló Dolgozó" kitüntetést.

Csanádpalotán, a művelődési házban rendezték meg a Makó körzeti falusi spartakiád asztalitenisz-döntőjét. A 13 csapat versenyében a nőknél és férfiaknál is csanádpalotai siker született. A férfi egyéni első három helyezette is a községből került ki: I. halasi Sándor - II. Ricsán József - III. Deák Sándor.

Pánczél Józsefné

Népdalok

Bazsó Dénes gyűjtéséből

1./ Rezeg a rozmaring,
Rezeg a rozmaring,
lehajlik az ága
Gyere rózsám, gyere,
Gyere rózsám gyere,
ülj az árnyékába.

Nem ülök, nem ülök
Rozmaring árnyékába.
Meggyűrődik ruhám,
Fehér alsószoknyám,
Megver édesanyám.

2./ Palotai kertek alja
Jaj de agyagos.
Vetek bele rozmaringot,
Legyen illatos.

A rozmaring én vagyok,
A szeretöm elhagyott.
Ugy fáj a szívem érte,
Talán meghalok.

42. szám

1980. június

P A L O T A I

K R Ó N I K A

A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház Honismereti
körének lapja

Honismereti, helytörténeti közlemények

Szerkeszti: Szerkesztő Bizottság

Lektorálja: Kiss Dezsőné

Borítólap: Vass Józsefné

Kiadja : Csanádpalota Nagyközségi Közös Tanácsának
Kelemen László Művelődési Háza

Felelős kiadó: Erdélyi Lajos műv. ház igazgató

KÉZIRAT GYANÁNT

PALOTAI EMLÉKEZÉS ERDEI FERENCRE

Erdei Ferenc munkássága, már a kezdetén is kiterjedt a csanádpalotai parasztságra, mely abból állt, hogy "összefogásban az erő". S erről már az 1930-as évek végén is bizonyosságot tett. Beszélt a dán parasztszövetkezetről, melyet minden különösebb forradalom nélkül létrehozta Dániában.

Erdei Ferenc maga is részt vett a szövetkezésben, még hozzá a belső nézeteltérésektől szémlő szövetkezet romjait vállalta felépíteni. Itt a saját tapasztalatain kívül gyűjtött ismereteket, hasznosította, melyeket nyugat-európai tanulmányútján gyűjtött. A Szövetkezeti Írások első kötetében az ifjúság szerepét is megemlíti s ebben a paraszttság és munkásság szerepéről szól.

1945-ben Erdei Ferenc elve maradt a régi, de akkor is, amikor 1948-tól 1958-ig nem a szürke hétköznapiakra ébredt a parasztság. Hogy a műveiből is idézzünk, ime: "a termelőszövetkezeti gazdaságok megszilárdítása nem választható el a háztáji gazdaságok megszilárdításától."

Erdei Ferenc életének utolsó évtizedében /1961-től 1971-ig/ a Magyar Tudományos Akadémia, az Agrárgazdasági Kutató Intézet igazgatója, de a Hazafias Népfront főtitkára is. Nyelvét, magas végzettsége dacára is minden magyarul tudó ember részére érthetőek. 1945. augusztus 2-i Szabad Szó szerkesztőbizottságában Illyés Gyula, Kovács Imre, Darvas József és Veres Péter mellett Erdei Ferenc is ott van.

Erdei Ferencet mint palotai lakosok, akik egy kicsit is figyelték a politika alakulását, akkor ismertük meg jobban amikor egyik-másik makói beszéde alkalmára Palotára is jött értesítés és tömegesen mentünk meghallgatni, mert olyan semleges politikusnak ismertük, aki nem rangjáról becsülte az embert, hanem munkájának elvégzéséről.

Asztalos P. Kálmán

CSANÁDPALOTA MULTJA ÉS JELENE

/folytatás/

A művelődési otthon 1953-ban kezdte meg működését az Andrejka féle épületben /Marx u. 15./, annak tánctermeiben. Vezetője: Kiss Andorné tanárnő volt.

A tánctermet bővítették, színpadot építettek bele, de már akkor felvetődött egy új, modern művelődési ház építésének a szükségessége. Az avatáson az Operaház és a Nemzeti Színház küldöttei is részt vettek. A művelődési Otthon Kelemen László első magyar színiigazgató nevét vette fel.

Az új művelődési ház építését 1971. március 25-én kezdték meg. Az ünnepélyes átadásra 1973. augusztus 20-án került sor. Ebből az alkalomból leplezték le a művelődési ház parkjában Kelemen László mellszobrát. Avatóbeszédet Dr. Czanner Mihály színháztörténész mondott, közreműködött Ujlaki Károly színművész.

Az új művelődési ház, mely 10 millió forintba került, modern, tetszetős és igen praktikus kivitelben épült. Klubok, szakkörök, községi könyvtár kapott itt elhelyezést.

Bazsó Dénes

-o-o-o-o-o-o-

A CIGÁNYOK SZEREPE A KÖZSÉG ÉLETÉBEN

/folytatás/

6./ TÁNCMULATSÁGOK. A cigányzenekar, a tánciskolát végzett fiatalok mulatságát is megváltoztatta.

Ezek a fiatalok két helyen rendeztek táncmulatságot, Egyik a Hangai Tamás vendéglőjének /Marx u. 15.sz/ táncteremben, a másik pedig a tanácsháza tanácstermében. Itt beépített színpad is volt. Itt tartották a műkedvelő előadásokat, amit bál követett.

A nagybőjt kivételével, az minden szakában, de főleg a téli hónapok alatt, farsang idején volt a legtöbb bál.

Az előkelőbb bálakra, a bálrendezőbizottság, pl. az Ipartestület, diszes meghívókat készített, és azokat névreszólóan kiképesítette. Ilyen bálba meghívó nélkül, nem lehetett bemenni. A bálterem falai mellett karosszékek sorakoztak, kivéve a terem egyik sarkát, mert itt helyezkedett el a cigányzenekar. Ezekre a székekre ültek le a lányokat bálba kísérő anyák, azaz gardemamák. Leány kísérő nélkül nem jelenhetett meg a bálban.

A leányok az ilyen "előkelő" bálakra diszes, selyemruhákat varrattak. Egy ruhában, egy évben legfeljebb kétszer mentek a lányok bálba. Ha ennél többször is elment ugyanabba a ruhában, lenézték, megszólták. A leányok a zene megszólalásáig, vagyis a bál kezdetéig, az anyjuk előtt álva beszélgettek, figyelték, kritizálták egymás ruháját, arcukat részben eltakarva a legyezővel.

A fiúk fekete, vagy sötétkék zakóban öltözve sétálgattak a terem közepén, kisebb csoportokat alkotva, nézegetve a lányokat.

A cigányzenekar minden tagja is fekete zakót viselt. A sarokban, hangszereik mellett várták a jeladást, hangszereik megszólaltatására. Az első tánc mindig csárdás volt. A legények mindég azt a leányt kérték fel táncra elsőnek, akinek odaveroltak. Ha akadt olyan leány hogy nem kérte fel táncra egy legény sem, azaz petrezselymet árult, a bálrendező keresett részére táncpartnert.

Rendszerint vasárnap este rendezték a bálakat, nyolc órai kezdettel. A bál hajnalig tartott. Az udvarló, a leányt és anyját, a bál után hazakísérte.

Bazsó Dénes

P A L O T A I M A L M O K

Lejtárban történő kutatói munkám során több értékes s annál érdekesebb iratokkal találkoztam. Pld. egy-egy község adataival. Palota községnek 1861-ben 175 1/4 telke volt. Laktak itt 266-an házzal rendelkezők és 186-an házatlanok. A lakosságnak sok robot munkát kellett teljesíteni, így csak ebben az évben 705 nap szekér fuvar és 718 nap gyalog munkát kellett végezni.

Még az 1860-as évi rendelkezések alapján minden igavonó marha és mindenhámos ló után két szekeres, minden házzal bíró személy által 6, házatlan személy által pedig 3 gyalog napot kellett szolgáltatni. Kivétel volt ezen kötelezettség alól a házzal bíró és házatlan nő, akár hajadon, akár özvegy és azok akik 18-ik életévüket még be nem töltötték, vagy 60-ik évet már túl haladtak és ha velük egy kenyéren élő és munkára alkalmas férfi családtag, vagy szolga nem volt. Az állami tisztviselők, postamesterek lovai és a lelkészek azon lovai melyeket fiók egyházaik látogatására használnak, ezen munkára nem voltak kötelezve.

A közmunka váltság egy szekeresnap után 2 forint, egy gyalog nap után pedig 50 krajcár volt megállapítva.

Az 1860-as évek elején nagy szegénység uralkodott, nem csak az akkori Csanád vármegyében hanem más megyékben is.

Jelentések szerint azok a lakosok kik tisztán napszámból éltek s ha munkát nem kaptak éhhalnak néztek elé.

Községi előljáróságok 3 csoportra sorolták ezeket az embereket.

Első csoportba olyanokat, kiknek testi ruhájukon kívül semmijük sincsen, enni való nincs. A felnőttek enni sem mertek annyit, amennyire szükségük volt, hogy az apró gyermekeiket elláthassák, ők tehát már is éheztek.

Második csoport alatt azok az egyének szerepeltek, kiknek egy fél holdon fekvő házukat kivéve semmijük nem volt. A harmadik csoportba tartozó személyek, kiknek földjük nincs, de földet béreltek, volt pár marhájuk s ezzel keresték a megélhetéshez szükséges pénzt.

Palota község 1863 évi lakóinak száma 4282 volt.

Sokan inségi közmunkán vettek részt. Pld. 1863 november hó elején a nagylaki állami úton.....60,
A tiszai munkálatokon.....150,
Alföldi vasutnál.....25 palotai munkás dolgozott. A Tisza szabályozási munkálatokról többen visszajöttek. Ide nem igen akartak menni dolgozni, mivel az ilyen "ölő" munka mellett a munkás nem tudott annyit keresni, hogy abból magát és hozzátartozóit élelemmel tudná ellátni. Ezért inkább más munkára jelentkeztek. A földmivelés a megadott mód szerint történt. Termesztettek Palotán búzát, árpat, zabot és kukoricát, kisebb mértékben kendert, még kevesebb lent és takarmányt. Gyakori volt a lóhere és a muhar termése. Széna itt jó minőségű volt, de ez nem fedezte az évi szükségletet, s ezért ezt lóherével pótolták, vetettek még a szőlőkbe is melynek területa 165 kat. hold volt. Itt kb. 60 kat. hold volt a lóherével bevetett területen.

Rendes heti piac nem volt Palotán, ezért a gabonát vidéki piacon adták el, csupán gyapjuért jött el a kereskedő.

Az első nagybirtokos Palotán mintegy 3/4-, Makó valamint Nagylak várostól 2-, s Hódmezővásárhelytől hol vasuti állomás van, 3 1/2 mérföldnyire eső Nagykirályhegyesen lakó Blaskovics István, közlekedési utja bármely irányban a lehető legrosszabb volt. Kiviteli cikke a buza, árpa, zab és kukorica, ritkábban repce.

Buza ára köbméterenként.....4 forint
árpa ára köbméterenként.....1ft. 50 kr.
zab ára köbméterenként.....2 ft.
szemes kukorica köbméterenként..2 ft.

A kincstárnak közvetlen Palota község alatt 1100 holdnyi pusztája volt, ezt mintegy 80 palotai lakos egymásért jótállva bérelte.

Komoly Pál
Szeged

KÖVEGY KÖZSÉG MULTJA ÉS JELENE

Jegyzőkönyvek Kövegy község életéből
Községi bizonyítvány

Melynek alapján Kövegy község aluirott előljárósága részéről ezennel hivatalos hitelességgel bizonyítottatik, miszerint István Mária, férj: Nagy Györgyné 30 éves rom. kat. vallásu, gyermektelen községi szülésznő, ezen minőségben a községünkben 1894. évi november hó 1-ső napjától megszakitás nélkül a mai napig működik. A fent kitüntetett idő alatt István Mária ökl. községi szülésznő minkoron a legnagyobb előzékenységgel párosult jóindulattal és szorgalommal igyekezett és felelt meg a szülészeti köréből reá háramló kötelmeinek, úgy annyira hogy mint terhes hivatásának magaslatán álló szülésznő a község lakosságának osztatlan szeretetét és megbecsülését vivta ki magának. Kelt Kövegy, 1898. február 10.

Csillag János jegyző
Mackai Mihály bíró

1908. évben

Dr. Hangel Géza csanádpalotai orvos községünkben az orvosi teendők ellátásáért évi 400 korona készpénzt fizetést és minden egyes kiszállásért 3 korona díjat kért.

A képviselőtestület ezt nem fogadta el, az eddigi 200 koronánál többet adni nem tud. A 200 korona többlet átvállalását a Nagyméltó - u ságu m. k. Földművelődésügyi Minisztériumtól kérvényezte.

25 kgy. 125. ikt.

Eloolvastatott a pécskai m. kir. kincstári Ispánságnak 1413/908 sz. válaszirata, mely szerint az orvosi fizetés kiegészítésére a Nagyméltóságu m. kir. Földművelésügyi Minisztériumtól kért évi 200 korona államsegély engedélyezése megtagadtatott, illetve ezen kérelmével elutasítatott.

Végül a képviselőtestület megállapodásra jutott úgy, hogy az orvos lakásán az összes kövegyi beteget megvizsgáltatnak, kiszállás alkalmával a természetbeni fuvaron felül 1 korona a látogatási díj a rendszeres házhoz kiszállítás alkalmával 60 fillér.

A rendes heti kiszállítás minden héten szombat délután 2 órakkor.

—°—°—

1908. émben

Községünkben nem alkalmazásban lévő nem orvos halottkém halottkémlelési díja 60 fillér, s amennyiben a község területén kívül eszközöltetik a halottkémlálás, úgy természetbeni fuvar, vagy ennek hiányában a fuvardíj oda és vissza számítva 40 fillér.

—°—°—

A megyei Alispáni Hivatalnak 3333/908 sz. határozata a közállatorvosok lakhelyének megállapítása, a fizetéshez való hozzájárulás tárgyában, mely határozat szerint községünk Cspalota községgel együtt a IV állatorvosi körzetbe tartozik úgy, hogy Csanádpalota község ad 1100 korona fizetést és 200 kor. lakbért, Kövegy község pedig 200 korona fizetést. A választáson részt vett Cspalota 15, Kövegy 3 taggal. A közállatorvos székhelye Csanádpalota.

Pánczél Józsefné
/folyt. köv./

LOMTÁRBA KERÜLT SZAVAK?MONDATOK

Az 1910-es években élő 70-80 éves öregek, legalább is Csanádpalotán használtak olyan idegen szavakat, melyek már a lomtárba kerültek. Ha érdeklődtünk, már mint az akkori fiatalok, hogy milyen nyelven mondják a nekünk idegen szavakat, azt felelték, hogy "deáknyelven". Vagyis abban az időben honosodtak meg, amikor még íródeákok végezték a falu hivatalos ügyeit. Ime néhány a régiből:

Ángária = sérelmek, kellemetlenségek. /Olyan ángáriát csapott, mikor hazagyütt, hogy majd megbolondultunk. / Ez latin szóból eredt s ugyancsak nem kívánatos eseményeket jelentett.

Kalamajka = zürzavaros lengyel táncról ered.

/Tegnap vót olyan "kalamajka" nálunk, hogy majd meg bolondutunk. /

Makher = kiszámíthatatlan, okoskodó. / Vigyázz vele, mer az nagy "makher" / A német macherből ered. /

Perzekutor = csendbiztos, aki a csendőrökkel táncmulatságok s egyéb összejöveteleken vett részt és a rendbontók közt rendet csinált./Tucc arru,hogy a perzekutor a dutyiba vágta a civakodós Göcsörét?/

Naturás = rossztermészetű./ olyan naturás, mint a csökönyös számár./Latinból ered./

Kurátor = egyházi gondnok. /A kurátor összehita az Egyház képviselőit. /Latinból/

Bugris = neveletlen, buta. Akik önmaguk sokat képzeltek, másokat bugrisnak neveztek. /Olyan bugris, mint egy buta paraszt./ /Németből/

Az idegen szavakkal tudjuk, hogy vannak olyanok is ,melyek nem csak voltak, de meg is gyökeresedtek. Például: a latinból eredő "lukszus" mely magyarban a "fényűzést" jelenti. Ugyanigy él a "gratuláció" , mely szintén latinból érkezett és örvendetes köszöntést jelent.

Ugyancsak meggyökeresedett szójárunkba az olaszból eredő "buzerálás" noha bosszantást értünk alatta. Biliárdozásnál a golyók találkozását.

A fentiek után mondhatjuk, hogy ma még jobban befészkelte magát az idegen szavak tömkelege, mint a múltban, csak az a baj, hogy beszélője nem nézi meg, kivel szemben használja?

—•—•—

Asztalos P. Kálmán

A GYÜJTEMÉNY SZORGALMAZÓI

Gulácsi László, volt palotai lakos, Kübekházáról községünkkel kapcsolatos kéziratot adományozott 1898-ból, amikor a Főtéren az első szivattyús kutat furatta a község. Ennek mélysége az irat szerint 325méter, költsége: 3280 forint.

A második kutat 1904-ben furatták. Mélysége: 533méter, költsége: 2247 korona és 20 fillér.

Ifj. Koszta András, Orgona u. 42.sz. alatti lakos egy anyakönyvi kivonatot adományozott 1866-ból.

Bazsó Dénes /Villányból/ négy térképet adományozott Csanádpalotáról 1. térkép 1768-ból; egy 1876-ból; egy 1963-ból és egy határtérkép Palota határáról.

Farkas Mihály Akácfa, u. régi szerződést adományozott a "Ponyec féle földhaszonbérletről".

JELENÜNK KRÓNIKÁJA

Művelődési Házunk Társadalmi Vezetőségének ülése április 16-án volt esedékes. Györgyjakab Edit megnyitója után Szügyi Andrásné tanárnő a működő szakkörök, klubok munkáját ismertette. Az ülésen felszólaltak s az életrevalóságról bizonykodtak az elhangzott javaslatok de a felclőtlen bírálatok ellen is állást foglaltak. Ezt az állásfoglalást bizonyította és bátorítólag diktálta az említett körök, klubok bronz, ezüst aranyérmei is. Mindezen túl azok a felszólalások is, melyeket Bogár Istvánné óvónő, Vágvölgyi Jánosné tanárnő Kiss Dezső tanár, Ludányi Andrásné, Erdélyi Sándorné, Vass József és Erdélyi Lajos a Művelődési Ház igazgatója azt bizonyították, hogy a lakosság érdekében munkálkodnak.

Asztalos P. Kálmán

Március 21-én véradást tartottak a Kelemen László Művelődési Házban. A makói Vértranszfúziós Állomás egy palotai ötéves kisfiú szív-műtétjéhez kérte a vért. A felhívásra igen nagy számban jelentkeztek véradásra.

—*—*—

Március 26-án a Békéscsabai Jókai Színház bemutatta Molnár Ferenc: Olympia című színművét a művelődési ház színházlátogató közönségének.

—*—*—

Április 2-án a Kelemen László Művelődési Házban megnyitották Dér István festőművész kiállítását. Megnyitóbeszédet Dr. Reisz Béla főiskolai docens mondott. A kiállított képeket ismét nagy tetszéssel fogadta a festő szülőfalujának közönsége.

—*—*—

Április 2-án a felszabadulási ünnepség alkalmával rendezték meg a kézimunka kiállítást a művelődési házban, Vágvölgyi Jánosné tanárnő vezetésével. A községi nőklub tagjai a tél folyamán készített népi himzéseiket mutatták be az érdeklődőknek. Ugyancsak a felszabadulási ünnepség alkalmával rendezett kiállítást a Művelődési Ház képzőművészeti szakköre, Vass Józsefné tanárnő vezetésével. A gyermekek legjobb alkotásait - rajzait, festményeit mutatták be az ünneplő közönségnek.

A kiállítások megnyitása után koszoruzást tartottak a felszabadulási emlékműnél. A nagyközség párt-, állami, gazdasági és tömegszervezetői tették a kegyelet virágait az emlékműhöz. Ezt követően felszabadulásunk 35. évfordulója tiszteletére ünnepséget tartottak a Kelemen László Művelődési Házban. Ünnepi beszédet Megyesi István, a nagyközségi pártbizottság titkára mondott. Majd a makói Maros táncgyűttes adott műsort. A különböző tájak népi táncainak bemutatásával tették hangulatossá az ünnepséget.

—*—*—

Április 11-én József Attila születésének 75. évfordulója alkalmából a művelődési házban emlékestet rendeztek, amelyen Dr. Tóth Ferenc, a makói muzeum igazgatója József Attila makói diákéveit, ottani életét és a költő Makóhoz való későbbi vonzódását, kapcsolatát ismertette. Előadását a költő számos versének idézésével illusztrálta.

Április 12-én a Kelemen László Művelődési Házban a Pesti Népszínház bemutatta Hollós Korvin Lajos: Pázmán Lovag című 3 felvonásos komédiáját.

Április 17-én a Kelemen László Művelődési Házban képviselői jelölőgyűlést tartottak, amelyen Pitvaros, Királyhegyes és Nagylak községek delegációi istrészt vettek.

Kovács Gábor a Hazafias Népfront nagyközségi bizottságának titkára köszöntötte a megjelenteket, köztük Dr. Varga Dezsőt, a makói városi pártbizottság első titkárát és Szabó Jánosnét, a megyei tanács elnökhelyettesét. Majd Varga Dezső mondott beszédet. A gyűlés résztvevői egyhangulag Ferenczi Józsefet, a földéaki Egyetértés Tsz gépszerelőmunkását jelölték országgyűlési képviselőnek.

Április 27-re megtartották a tanácstagi jelölőgyűléseket a nagyközség 47 körzetében.

Zászlódiszben és ragyogó napsütésben ünnepelte a nagyközség lakossága május elsejét. Reggel kilenc óra előtt gyülekeztek a munkahelyüköna felvonulók, majd zászlókkal, brigádtáblákkal, virágkoszorúkkal feldíszítve megindult a menet a vásártérre, elhaladva a művelődési ház előtt felállított dísztribünön előtt, ahol a nagyközség párt-, állami-, gazdasági és tömegszervezetek vezetői köszöntötték a felvonulókat.

A vásártérre először a nevelőiskolások, iskolások menete érkezett, nevelőik kíséretében. Majd a Nevelőotthon, a Rendelő dolgozói az Öregek Otthona gondozottjai, a Tűzoltó Testület, a Sütőüzem, a Posta, a MÁV, a Zöldért, a Tömegcikk üzem dolgozói, majd végül az ÁFÉSZ, az Építőipari Szövetkezet és Szabadság Tsz dolgozóinak népes csoportja zárta a menetet.

A vásártéren felállított tribünön Posztós István a Szabadság Tsz elnöke köszöntötte a felvonult tömeget, méltatva májús elseje a munkásmozgalom nagy ünnepének jelentőségét.

Elsőnek az óvodások adtak műsort, Bogár Istvánné vezetésével.

Majd az iskolások-kisdobosok, uttörők műsora következett. Az uttörő tánccsoport Kállai Istvánné vezetésével különböző tájak népi táncaival szórakoztatta a közönséget. Majd a tűzoltó bemutató költötte le a majális résztvevőinek figyelmét, akik ezután helyet foglalhattak a felállított sátrakban és elfogyaszthatták az izletes pörköltet, a hús üdítő italokat.

Az egésznapos ünnepséget labdarugó mérkőzések, játékos sportvetékedők töltötték ki. Este a művelődési házban a fiatalság részére rendezett diszkóval ért gvéget a vidám jóhangulatu majális.

A Csanádpalota és Vidéke ÁFÉSZ az 1979-ben végzett jó munkája elismeréseként elnyerte a Belkereskedelmi Minisztérium a SZÖVOSZ és a KPVDSZ által adományozott "Kiváló Szövetkezet" kitüntető címet. Német Gyula a szövetkezet elnöke a SZÖVOSZ-tól "Kiváló Szövetkezeti Munkáért" kitüntetést kapott.

A két község - Csanádpalota és Kövegy - Vöröskereszt szervezetének részvételével május 16-án emlékülést tartotta Kelemen László Művelődési Házban. Csapó Vincéné, a Vöröskereszt Makó városi szervezetének titkára megemlékezett a vöröskeresztes világnapról és annak megalapítójáról. Máltatta továbbá vöröskeresztes munka sokrétűségét és felbecsülhetetlen értékét. Majd emléklappal jutalmazta azokat az uttörőket, a helyi OTP dolgozóit, akik befizetésekkel segítették a csanádpalotai Nevelőotthon Mátrában létesített uttörő táborának felépítését.

Dr. Sándor Zsigmond a Vöröskereszt MAKÓ városi elnöke tartott ezután előadást a dohányzás ártalmairól. Különösen kiemelve azt, hogy a dohányzó terhes és szoptató anyák milyen ártalmaknak teszik ki gyermekeiket. Az előadás mély benyomást tett a hallgatókra.

Pánczél Józsefné

Népdalok Bazsó Dénes gyűjtéséből:

1./ Csillagok, csillagok,
Szépen ragyogjatok.
Ennek a kislánynak
Utat mutassatok.

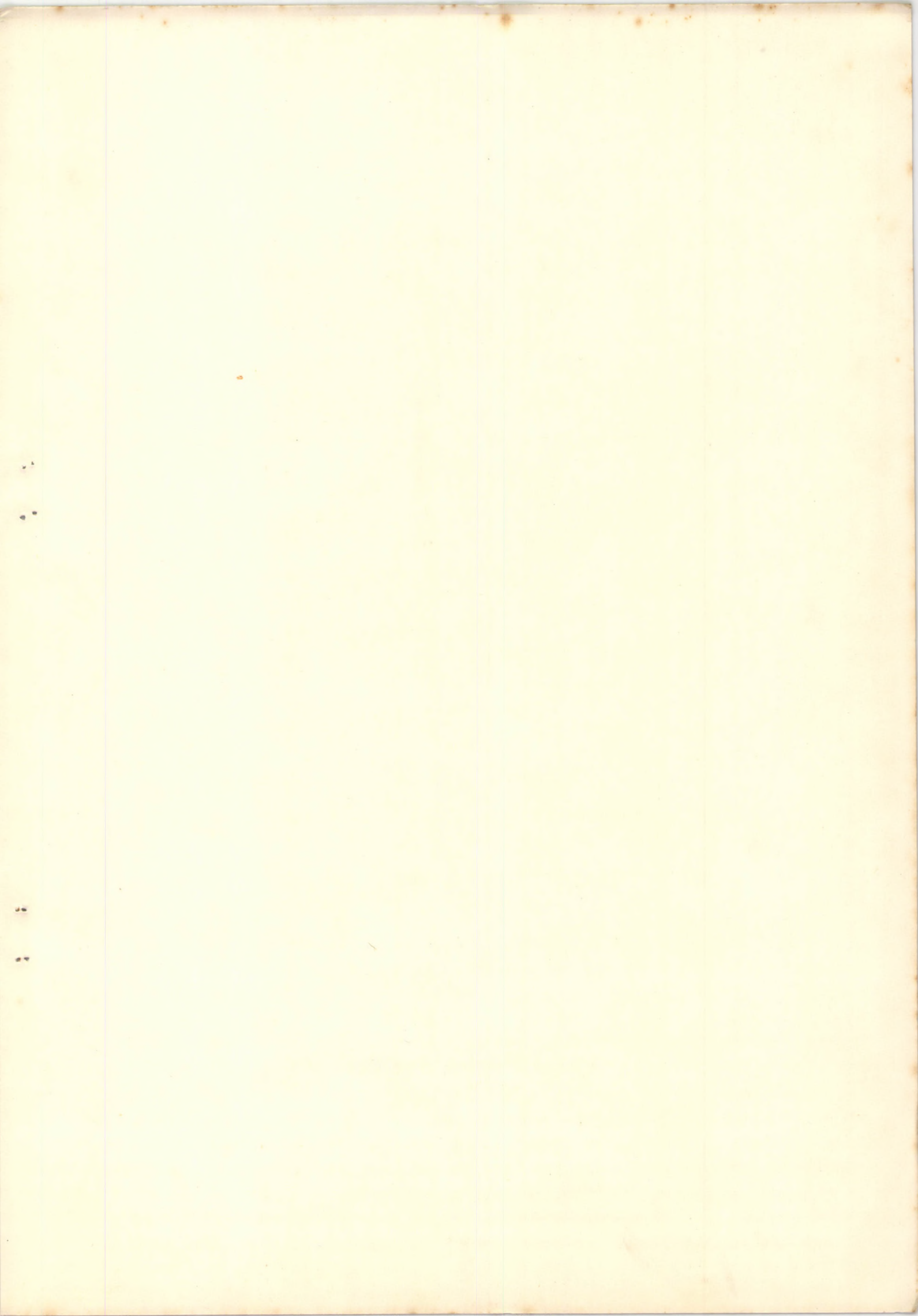
Utat mutassatok,
Hogy ne menjen sárba,
Be ne sárosódjon,
Az alsószoknyája.

Sáros szoknyájáról
Megtudja az anyja,
Hogy az éjszakáját,
Nem ágyában aludta.

Szeretőjét subán
Hajnalig csókolta,
Hajnalig csókolta,
Forrón átkarolta.

2./ Eltörött a biró lába,
Nem mehet az irodába.
Áll-e, dudál-e?
Áll-e, dudál-e? Hopp!

Meggyógyult a biró lába,
Mehet már az irodába.
Áll-e, dudál-e?
Áll-e, dudál-e? Hopp

43. szám

1980. augusztus

P A L O T A I

K R Ó N I K A

A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház honismereti
körének lapja

Honismereti, helytörténeti közlemények

Szerkeszti: Szerkesztő Bizottság

Lektorálja: Kiss Dezsőné

Borítólap: Vass Józsefné

Kiadja: Csanádpalota Nagyközségi Közös Tanácsának
Kelemen László Művelődési Háza

Felelős kiadó: Erdélyi Lajos művelődési ház igazgató

KÉZIRAT GYANÁNT

EMLÉKEZÉS ERDEI FERENCRE

A Palotai Krónika 42. számában, Asztalos P. Kálmán barátom írt Erdei Ferencről "Palotai emlékezés Erdei Ferencre" cím alatt. Ezt az írást egy kicsit kibővitem.

Erdei Ferencsel először 1932-ben találkoztam Szegeden, a Béke utcai katonai fogházban. Mind a ketten rabok voltunk.

Az orosházi laktanyába vonultam be 1931 október 1-én, mint karpaszományos ujonc. Vasárnapi kimenők alatt, Szeres József volt osztálytársammal, - aki szintén ujonc volt - felkerestük Székely Béla volt osztálytársunkat, aki Orosházán lakott. Nála találkoztunk több ízben Darvas József iskolatársunkkal. Mind a négyen a Kiskunfélegyházi Tanítóképző intézetben szereztünk tanítói oklevelet.

Darvas József átadta nekünk Marx "Tőke" című könyvét. Szeres Józsefet fogdába vetették. Ezen a napon őrségben voltam így be tudtam neki adni a kis ablakon át, ceruzát, levélpapírt. Írt az öccsének Kunágotára. Másnap őt elvitték a csendőrök. Én meg feladtam a levelet. Három nap múlva engemet is letartóztattak, mert a levelet, amit feladtam a csendőrök kezébe került. Engem is elvittek Szegedre, a Béke utcai fogházba.

Kihallgatásom után a fogház udvarán tartózkodtam. Itt találkoztam először és ismerkedtem meg Erdei Ferencsel. Ő olvasta Marx és Engels munkáit, és ezek hatása alatt leírta a magyar földnélküli parasztok, gyárimunkások keserves életét, és a minden földi jóban dúskáló nagybirtokosok, gyártulajdonosokét is. Egyik katonatársa feljelentette, és ha jól emlékszem 15 hónapi fogházra ítélte a bíróság. Szeres Józsefet 10 hónapi, engemet pedig 3 hónapi fogházra ítélte a bíróság.

Irodalmi és nyelvi tudása / tökéletesen beszélt az angol és német nyelvet/ jóval magasabb szinten állt mint a miénk. Társadalmi és gazdasági kérdésekkel foglalkozó angol és német nyelven írt könyveket, eredeti nyelven olvasott. A Szovjetunióban folytatott társadalmi és gazdasági változás eredményeiről pontos képet akkor még nem tudott nyújtani, hiszen a magyar sajtó csak elrémitő cikkeket közölt. Az akkori detektoros, fejhallgató rádióval külföldi

adásokat nem lehetett fogni. A Szovjetunióról azt mondta: " Ma még nem lehet felmérni, hogy mi történik ott. Egy biztos: Minden változás a nép érdekében történik. Szerintem a jövő állama. Minden elnyomott népnek mintául szolgál majd, hogy rázza le a bilincseit." Másodszor Makón találkoztam vele, a parkban. Mivel feleségével volt politikai kérdés nem merült fel a beszélgetésünkben.

Harmadszor a felszabadulásunk után, 1947-ben találkoztam vele. Orosháza felől befutó vonat ablakát verte, amikor a tótkomlói vasutállomáson meglátott. Debrecenből jött, Makóra utazott, én meg Csanádpalotára. A beszélgetésünk fő témája a földreform volt. Ekkor mondta, hogy úgy az Ő, mint Veres Péter, és az egész Parasztpárt elgondolása az, hogy a nagybirtokokat meg kell szüntetni. A nagybirtokok földjeit nem zselléreknek, hanem jól gazdálkodó kisparasztoknak kell adni. Ezeknek a meglévő földjét 50-100 holdra ki kell egészíteni. Ilyen erős kisparaszti birtokok tulajdonosai már képesek lennének gőzekéket, traktorokat, aratógépeket stb. megvenni. Ezekből az erős kisparaszti birtokokból azután dán mintára szövetkezeteket alakítani.

Szerinte a ninesstelen szellércsaládok a kapott földből nem tudnak megélni még akkor sem, ha szövetkezetbe tömörülnek mert nincsenek állataik, gépeik, amivel a kapott földet megműveljék. Csak vergődés lesz életük. Lesznek sokan akik ott is hagyják majd a földjüket. Elgondolása szerint, a földműves napszámos munkaideje napi 8 óra legyen, munkaideje ugyanannyi mint a gyári munkásoknak. Nyugdíj, illesse meg őket és részesüljenek minden szociális kedvezményben. Beszét még arról, hogy az újbirtokosokból és 2-5 holdas kisparasztokból alakuló termelőszövetkezetek az államnak nagy gondot és megterhelést okoznak, mert hosszú évtizedekig az államnak kellene támogatni őket. Ez pedig az állam csődjéhez, eladósodásához vezetne.

Álma volt, Magyarországot a világ konyhakertjévé tenni. Persze kapcsolva az állattenyésztéssel. Ki is dolgozták hazánk bessatornázási tervét is. Amikor Mezőhegyest elhagytuk és a Kanális mellett futott a vonat velünk, rámutatott és mondta, ennek a csatornának a kiszélesítése is, na meg a Marostól Nagylak, Köveg és a Langó-féle

kápolna közötti erek felhasználásával, Nagykirályhegyes, Csanádpalota és Csanádalberti községek között is terveztük csatornát. Pitvaros irányában Nagyér község határában, Tótkomlósnál érte volna el a Szárazért. A nehézipart - szerinte - a szomszédos országokban kell fejleszteni, nálunk csak a mezőgazdasághoz, közlekedéshez, valamint az alumínium előállításához szükséges gyárakat kell rendbehozni és üzemeltetni. Vasércünk, rézércünk, elenyésző, csekély mennyiségben van, külföldről kellene behozni. Az ideszállításának a költsége meghaladná a hasznát. A szomszéd országokban bőven van nyersanyag az ipar részére. És nem utolsósorban, ha nagymértékben fejlődik az ipar, lecsökken a mezőgazdaságban dolgozók száma. Negyedszer és utoljára 1965-ben találkoztam vele Szegeden. Virág és gyümölcskiállítást nyitott meg. Mint községi népfronttitkár, én is ott voltam. A temetésén is résztvettem. Ha aze ember hallja a rádióban, televízióban az ország gazdasági helyzetének elemzését, a hatalmas összegű dollárkölcsön felvételét, vagy a mezőgazdaságban dolgozó katonák, diákok munkájának értékelését, önkéntelenül felmerül a gondolat mindazokban, akik Erdei Ferenc elgondolását ismerik, hogy bizony reálisan gondolkozott, Veres Péterrel együtt.

- Bazsó Dénes -

CSANÁDPALOTA MULTJA ÉS JELENE

/ folytatás/

A községi könyvtár is nagyban hozzájárult a község kulturális életének emeléséhez. A kötetek száma 1969-ben megközelítette a 12 000-et. Az 1972-ben a község lakosságának 24,3 %-a olvasta a könyvtár könyveit. A következő évben az olvasók száma a község lakosságának 24,91%-ra emelkedett.. A kötetek száma 1973-ban 13 972 db. volt.

A filmszínházat 1949-ben államosították. Kezdetben a látogatók száma emelkedett, majd visszaesett:

1944-ben	a nézők száma		5233	volt
1952-ben	"	"		28310 "
1964-ben	"	"		83200 "
1969-ben	"	"		38340 "
1973-ban	"	"		29077 "

A rádió előfizetők száma:

1944-ben		51	volt
1954-ben		372	"
1964-ben		1227	"
1973-ban		1243	"

A televízió számának növekedését, az alábbi számok mutatják:

1962-ben	az előfizetők száma	34	volt
1966-ban	"	"	342 "
1969-ben	"	"	637 "
1973-ban	"	"	931-re emelkedett.

Politikai napilapok számának növekedése:

1944-ben	elkelt		69 016	db.
1954-ben	"		122 310	"
1964-ben	"		195 057	"
1973-ban	"		252 904	"

Folyóiratok közül elfogyott:

1944-ben		34 016	db.
1954-ben		73 820	"
1964-ben		91 344	"
1973-ban		112 111	"

Bazsó Dénes

CIGÁNYOK SZEREPE A KÖZSÉG ÉLETÉBEN

/ folytatás/

7./ A lakodalmak hosszú évtizedek alatt kialakult formáját is megváltoztatta , a cigányzenekar.

A lakodalmas ház előtt sorban állt a lakodalmas menet, de csak akkor indult el a két násznagy vezetésével, ha a sor végén a cigányzenekar játszani kezdett. A menet zene és dalok kíséretével ért a községhezához, ahol a polgári esküvőt megkötötték.

Innen csendben vonultak át a templomba, az egyházi esküvő végett.

A világi, és egyházi esketési szertartás után, a fiatal párt nemcsakzene , és ének kísérte a lakodalmas házhoz, hanem a lakodalmi rigmusok kurjongatása is, emelte a vidám hangulatot.

Étkezési idő alatt a cigányzenekar csendesen muzsikált.

A cigányoknak külön terítettek, és ők csak akkor étkeztek amikor a vendégek elfogyasztották az ebédet, vacsorát.

Étkezés után a zenekar, kisebb megszakításokkal, hajnalig muzsikált. Hajnalban egyes vendégeket pl. násznagyokat, közeli rokonokat stb. az udvaron, folyosón át a zenekar kikísérte, és nótával búcsúztatta el őket.

8./ Éjjeli zene A cigánybanda megalakulása után az iparos és módosabb paraszt családból származó legények azoknak a lányoknak, akiknek udvaroltak hódolatilágos éjjel , éjjeli -- zenét adtak.

Éjfél tájban a legnagyobb csendben a szeretett leány szüleinek a háza elé, közel az ablakhoz lopakodott a szerelmes legény és a cigánybanda. Az elhelyezkedés után a banda halkán játszani kezdte a leány nótáját. A zeneszóra a leány felébredt és hallgatta a nótákat.

Vagy a leány vagy az édesanyja felkelt az ágyból és a függöny mögöl kikukucskált, megnézte , hogy ki adja az éjjeli--zenét.

Ha az a legény állt az ablakkal szembe n , akit a leány is szeretett, akkor gyertyát gyújtottak. Ezzel a fénnel adták, tudtára a legénynak, hogy az éjjeli--zenét szívesen fogadták.

De ha azt látták, hogy általuk nem kedvelt legénytől kapja a leány az éjjeliízenét, akkor nem gyújtottak gyertyát. Ebben az esetben volt olyan legény, aki mérgében, szégyenében durvaságot követett el, pl. leköpte az ablakot, kitörte a ház előtti kisfát stb. Volt olyan aki csendben elvonult az ablak alól.

Ha a gyertya meggyuladt, akkor halk muzsikaszó mellett ezzel a nótával távoztak:

Jártam ablakid alatt, egy holdvilágos éjjelen
Aludj édes álmodjál, senki sincs már ébren,
Földön csak a szerelem, és a Hold az égen.

Lanyha szellő suttogott, a fáknak leveleiben.
Aludj édes álmodjál, senki sincs már ébren.
Földön csak a szerelem, és a Hold az égen.

- Bazsó Dénes -

CSANÁDPALOTA MIÓTA CSANÁDPALOTA?

Borovszka könyvében olvashatjuk, hogy Palota helység 1686 évben elpusztult, majd 1702-ben a határt Nagylakhoz csatolták. Az elnéptelenedés következtében több helyiség határa megnagyobbodott.

Közel 50 évre rá Palota újból kezd települni úgy, hogy az 1760-as évek végén már ismert helység volt. A határvidék eleinte a Maris-Tisza jobb partján húzódott végig és csak a 18. század második felében került a Marostól délre a Száva-Duna mellékére.

A tiszai 13., a marosi, vagyis aradi határőrvidék 24 községet foglalt magában.

Az 1741 évi törvénycikk elrendelte a Bács-, Bodrog-, Csongrád-, Csanád-, Arad-, Zaránd vármegyéket megcsonkító határőrvidék felosztását. Ezt a törvényt csak 1743-1752 között hajtották végre.

Palota a század közepéig a temesvári kerülethez tartozott.

1752-ben Szentmiklóstra telepített 50 német családból Palota is kapott.

Az 1756. évi összeírásból kitűnik, hogy Palotán 65-70 család lakott.

1772-ben már 100-110 család, névszerint : Sisák, Nyerges, Kriván, Sicay, Gál, Bactók, Fölső, Tury, Sipos, Halasy, Kanalas, Módy, Balassy, Haucsik, Hangai, Bodány, stb. nevűek laktak.

Csanád vármegye nemességéről kevés adat áll rendelkezésre. Sikerült megállapítani, hogy 1787-ben Palotán 3 nemes volt.

Vályi András a "Magyar Országának leírásában" 1799-ben azt írja: Palota magyar falu Csanád megyében, földes-ura a Királyi Kamara.

Palotának talán nem az első pecsétje ami 1857-ben volt kiatva. A pecsét kör alakú volt "Palota Község pecsétje" szöveggel, közepén pedig a templom rajza, s ez alatt 1857 évszám.

Szegeden a Csongrád megyei Levéltárban Palota név elnevezésre kutatva pontosan nem sikerült megállapítani, hogy Palota mióta "Csanádpalota. A régi iratokon Palota név szerepel egészen 1902-ig. 1903-tól kezdve Csanádpalota név van feltüntetve.

Előfordul, hogy az 1860 évi Palotai szolgabírói iratoknál több esetben "Csanád-Palota"-t írtak, de arra utalás nincs. Feltehető hogy az országban Pest-, Zemplén-, Veszprém-, Bihar-, Csanád megyében volt Palota, ezért azt megyénként írták, pld. Csanád-Palota stb.

Végül sikerült azokat az iratokat felkutatni, melyekből kitűnik a Palota község elnevezés. /Budapestről/.

Palota község elnevezése is írásmódja a község pecsétjén 1891-ig Palota".

Belügyminiszter a statisztikai hivatal javaslatára az 1891 évi rendelettel Palota község nevét "Csanád-Palotára" változtatta.

Az Országos Községi Törzskönyvbizottság 1903. november 19-én tartott ülésén Csanádpalota község nevet fenntartandónak találta

azzal a megjegyzéssel, hogy a község neve ezentul a törzskönyvvezett helynevek helyesírásának, országosan kötelező szabályai szerint kötőjel nélkül, egy szóba írva " Csanádpalota" alakban használandó.

A község képviselőtestülete is foglalkozott a község elnevezésével, s egyetértett az Országos községi Törzskönyvbizottság döntésével. Javasolják, hogy a községhez csatolt " Nagykirályhegyes" pusztá továbbra is ezen elnevezés alatt mint jelentékenyebb lakott hely törzskönyvezés alá felvéttessen.

Csanádpalotai tanyákon 729-, Nagykirályhegyesen pedig 359 lakos élt 1907-ben.

Komoly Pál
Szeged

PALOTAI MALMOK

Palotának sem vasút sem állami utai nem voltak. A Maros középülési vize jól hajózható, tehát néha a gabonát Nagylakra vízen szállították, de mivel a gabona-szedő kereskedők Makón nagyszámmal voltak, így a gabonát még a rossz közlekedési úton is Makóra tengelyen szállították.

Palotának kettő 2-2 köves szélmalma volt. Továbbá három vizimalom ezek is 1-1 kövesek voltak. A felsoroltakon kívül volt még az, ugynevezett Pillér féle malom, egy kása malom és egy olajsatu. Palotai határszélen a Maroson volt egy-egy kőre üzemelő három vizimalom is. A szélmalom őrlési idejét egy évben csak 4 hónapra át lehetett használni. Egy köves malom 24 óra alatt 3 köből búzát, termést őrölt meg. Ennél a malomnál a liszt csak egy féle, korpával vegyes. Őrlési díja csak a vám, mely 10 %-ot tett ki. A vizimalom őrlési ideje tehát március 15-től november 15-ig, de néha nyárközben is szünetelt, pld. 1863-ban 3 hónapig állt.

Mivel ez a malom a községtől távolabbra esett, ezért az oda szállítás igen ritka volt.

A Pillér féle malom /száraz/ leőrölt egy 24 óra alatt 6 köből gabonát ami 172 librának felelt meg. Ebben a száraz malomban készítették:

első lisztet	40 libr,
kenyér lisztet	40 libr.
zsemle lisztet	60 libr.
dercét	13 libr.
korpat	15 libr.
elporlik	<u>4 libr.</u>
ez összesen:	172 libra

Őrlési díja 10 % vám, azonkívül 1 forint osztrák pénzben megjegyezve, hogy a malom lójáratu a lovat a molnár szolgáltatja.

Megállapították, hogy Palotán a legjobb minőségű lisztet mégis a jól összeállított vizimalom szolgáltat.

A községben ezekben az időkben pék nem volt, kenyeret ki-ki maga otthon sütötte, de ha kellett a kenyér azt Nagylakról és Makóról szállították.

1864-ben Palotán bíró Sisák János, h. bíró Szendri Mátyás, esküdt Nyerges Pál, jegyző pedig Kiss Gábor volt.

Megjegyzés:

telek = kisebb földterület amelyen a ház volt, vagy
 amelyen építkezni lehetett.

robot munka = a jobbágy kötelező ingyen munkája a
 földesur, a vármegye stb. részére.

mérföld = magyar mérföld 8354 méter.

forint = Magyarországon osztrák pénz átszámítás volt,
 s ezért legtöbbször a forintnál arra utaltak,
 hogy ausztriai becsben, azaz értékben számít-
 va.

köből = ez koronánként és helyenként változó nagyságu
 ürmérték volt, kb. 62, 94 és 125 liter lehetett.

libra = spanyol fontot jelentett, 460g.

Komoly Pál
Szeged

KÖVEGY KÖZSÉG MULTJA ÉS JELENE

1909 az iskolaépítés éve volt, az új iskola helyének kijelöléséről és a régi épület lebontásáról szól az alábbi jegyzőkönyv.

Jegyzőkönyv

4. kg. 3 ikt.

Felvétetett Kövegyen, 1909. évi február hó 27-én a községi képviselő testületnek e napon tartott rendkívüli közgyűlése alkalmából.

Jelen voltak:

Elnök: Sipos János községi bíró, Lapu Imre községi jegyző, továbbá Csillag János, id. Benkő György, Medve Péter, id. Trényi András, Mászáros Tamás, Luczó István, Szügyi János, Tóth Imre, Halasi Gergely, Csikota Márton, Sütő István, id. Luczó Kálmán, id. Borsos Mihály, Setényi Gábor, Fodor Mihály, Tóth József és Kerekes János.

Olvastatott a kir. Tanfelügyelőségnek 13/909 sz. iratával másolatban kiadott 124104/908 sz. magas Vallás és Közoktatásügyi Miniszteri rendelet a helybeli iskolának 1909. évi szept. hó 1-től kezdődőleg 2 tanterem és 2 tanerővel állami kezelés alá leendő vétele és a képviselő testületnek 1906. évi szeptember hó 15-én 33 kg. 888 ikt. sz. a. hozott határozatában foglalt hozzájárulások elfogadása tárgyában.

5 kg. 110 ikt.

Előterjesztett az aradi m. Kir. Államjószerő Igazgatóságának 32441/908 sz. és az aradi m. Kir. Kincstári mérnökségének a Nagyméltóságú m. kir. Földmívelési Minisztérium által községünkben építendő új iskola és tanítói lakás vállalatának kiadása és a régi iskola épületek lebontása tárgyában intézett iratai. Ezzel kapcsolatban az előljárásság részéről előterjesztés tétetett arra nézve, hogy minden vállalkozó az új épület építését f. év március hónapban már megkezdeni tartozik, az iskola beltelken levő épületek minél előbb lebontandók volnának, hogy azonban a tanév szorgalmi idejéből

mintegy 3 1/2 hónap elne vetessék, hogy a jelenlegi tanítói lakás az új épület felépítéséig használatban maradhasson - mivel a községben sem tanítói lakásul, sem iskolai célokra használható épületek nincsenek - indítványoztatik, hogy az új iskola épület a jelenlegi iskolai előtt elterülő köztérre épüljön, úgy és akként, hogy az új épület külső fala a régi épület külső falától 13 méternyire legyen, s így elkerültetik egyrészt a tanév idő előtti berekesztése másrészt pedig a község megkíméltetik a félévre eső 100 korona tanítói lakpénz kifizetésétől, s végül tekintve, hogy az új épületnek illetén képpen való elhelyezése által a jelenleg a köztéren lévő kut az iskolai udvar területére fog esni s elkerültetik egy új kut létesítése által felmerülő kiadás, mely megtakarítás a már eddig is mutatkozó jelentékeny pótmunkák fedezésére lesz fordítható.

A bemutatott iratok s az előterjesztést beható megvitatása után s az abban felhozott érvek figyelembevételével kimondja a jelen közgyűlés, hogy a Nagyméltóságu m. kir. Földművelésügyi Minisztérium által építendő új iskola és tanítói lak részére a községi Isz.-t könyvben a +.l hrsz. alatt felvett és a községi képviselő testület által 1905. évi március 19-én hozott 275 kgy. 2316 ikt.sz. a. törvényhatósági jóváhagyással ellátott 10/1905 számú határozattal iskolai célokra a magyar kir. kincstár által adott ingatlanon jelenleg fennálló iskola épület előtt a köztérből a jelenleg fennálló iskolai épülettől számítva 13 méter széles összesen 198 négyszögöl területet átenged, illetve a jelenlegi iskolai beltelket ezen területtel megnagyobbítja, azon célból is, hogy az iskolás gyermekek részére játszó helyül szolgáló jelenlegi udvar ezen területtel bővítettessék, s megengedi, hogy ezen terület a kir. Kincstár javára kjkönyvileg bekebelezessék.

Tekintve, hogy a határozatban törzsvagyon elidegenítéséről lévén szó kimondja a jelen közgyűlés, hogy az 1886. évi XXII.tc. 110 § alapján 30 nap közbevetésével f. évi március 29-én tartandó rendkívüli közgyűlés tárgyaúl a jelen határozatot kitűzi és felette végérvényesen határozni fog, s hogy a régi épületek mikénti lebont-

tásáról az új épület elkészülte illetve használatba vétele után fog intézkedni.

JEGYZŐKÖNYV

Felvétetett Kövegyen 1909. évi március 29-én a községi képviselő testületnek e napon tartott rendkívüli közgyűlése alkalmával. Tekintve, hogy az 1886. évi XXII.tc. 110. §. értelmében kellően meghirdetett jelen közgyűlésen a községi képviselő testületnek általános többsége jelen van, így e tárgyban jelen közgyűlés határozatképes. Elnök által az 1886.évi XXII t.cz. 110 § alapján az előterjesztésben jelzett 5 kgy. 110 ikt. sz. képviselőtestületi határozat felett a névszerinti szavazás azon kijelentéssel rendeltetett el, hogy akik az előterjesztés, illetve az 5 kgy. 110 ikt.sz. határozat elfogadására szavaznak "igen"-nel, akik pedig ellene "nem"-el szavaznak.

Igennel szavazott: 15 személy, nem-el szavazott 1 személy, Medve Péter.

Ennek folytán 15 szavazattal, 1 ellenében a községi képviselő testületnek 5 kgy. 110/1909 ikt.sz. határozatában foglaltak elfogadása mellett kimondja a jelen közgyűlés, hogy a község közteréből a bemutatott tervrajz szerint az új iskola és tanítói lakás részére és hogy jelenlegi udvar az iskolásgyermekek játszóhelyül megfelelőleg kibővíthető legyen a jelenlegi iskolai épület előtt 198 négyszögöl területet átenged és megengedi, hogy ezen terület a Kir. Kincstár javára telekkönyvileg átirattassék."

/ Mint a fent idézett jegyzőkönyv is bizonyítja, elődeink nagy gonddal, körültekintéssel látták a jelenleg is jó állapotban lévő iskolai épület felépítéséhez. Nem gondoltak arra, hogy napjainkra, 1980-ra nem lesz szükség a kövegyi iskolára. "Használaton kívül" lesz helyezve. Az iskolás gyermekek busszal Csanádpalotára és Makóra járnak iskolába./

Pánczél Józsefné

/folyt köv./

A GYŰJTEMÉNY SZORGALMAZÓI

Perneki Istvánné sz. Prokai Erzsébet 3 db. régi képet adományozott

Zelenék György 1914-es érmét, melyet az akkori világháboruban "dögcédulának" neveztek, adományozott. Ezenkívül egy sportérmét és egy régi vasalót.

Bazsó Dénes tanár egy "kavics-lapát"-ot juttatott a gyűjteménybe.

Nagy Antal /Rákóczi u. 11. lakos kettő db. kukorica ültető "puskát" melyet a földbe szurva kukorica ültetésre használtak, majd egy pallókát, melyet a szopós borjak orrára tettek a rendszertelen szopás gátlására.

Török János / Arany J. u. / kishagymaszedő lapátot talált egy elhagyott tanyán és a gyűjteménybe adta.

.....:

Nyugtatóvány

54. azaz ötvenégy forint 30. az az harmincz karajczárról melleket alól irt Kováts Istvány édes Anyámtól költsönöztem oly formán, hogy jövő 1846"n Évi Minden Szentek Napkor tartozom a Törvényes kamatot lefizetni, melyeknek nagyobb hitelét magyam saját nevem aláírásával erősitem.

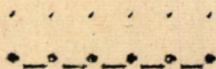
Kelt Palotán Aug. 25__ 1845.

Kováts Fülöp
Tanító és Éneklő
Bánkutról.

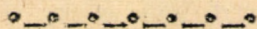
.....

JELENYÜNK KRÓNIKÁJA

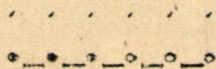
Uttörőavatás. Az iskolai sportudvaron május 31-én tartották a kisdobosok és uttörők avatását a szülők, avatószülők és sok érdeklődő jelenlétében. Az avatás után Bak Béláné, a makói uttörő-elnökség nevében emlékjelvényeket adott át az uttörőmozgalomban hosszú ideje tevékenykedő pedagógusoknak. Gila Mihály és Gila Mihályné "30 év az uttörőkért", Repa Jánosné "20 év az uttörőkért" Matuska Jánosné, és Juhász Lászlóné "15 év az uttörőkért" emlék-jelvényt kapott. Jó munkájukért több uttörőt is elismerésben részesítettek.

Pedagógusnap. Csanádpalota összes nevelőintézményében megünnepezték a pedagógusnapot. Az ünnepségen részt vett Megyesi István, a községi pártbizottság titkára, aki meleg szavakkal köszöntötte a pedagógusokat, nevelőket és méltatta munkájukat. Külön is megemlékeztek azokról a pedagógusokról, nevelőkről akik a pedagógusnap alkalmával kitüntetésben részesültek: Gila Mihályné tanítónő, Prágai Jánosné gyermekgondozó, Spák Imre tanár, Gila Mihály pedagógus.

Ballagás. Június 7-én tartották az ez évben végzett nyolcadik osztályosok ballagását Mráz György és Matuska Jánosné osztályfőnökök vezetésével. A végzős diákoknak Kállai István igazgató mondott beszédet.

Tanácstagi és országgyűlési választásokat tartottak jun. 8-án Csanádpalota nagyközség közös tanács tagjai:

1. Gál László, 2. Vass Imréné, 3. Ádók István, 4. Kiss Dezsőné, 5. Ballázs István, 6. Megyesi István, 7. Mucsi István, 8. Erdélyi Imre, 9. Jancsik György, 10. Ponta Judit, 11. Hangai Józsefné, 12. ifj. Fekete János, 13. Szántó István, 14. Mari László, 15. Halási Mihály, 16. Vágvölgyi Jánosné, 17. Perneki Lászlóné,

18. Kruzslicz László, 19. Fejes Ferenc, 20. Galgóczi Mihály,
21. Batta János, 22. Kovács László, 23. Takács János, 24. Mráz Gyrgy,
25. Kádár Mihályné, 26. Lakita Jánosné, 27. Prneki László, 28. Hala-
si Gyrgyné, 29. Steik Mátyás, 30. Bogdán Magdolna, 31. Z Kovács Sándor,
32. Barta Józsefné, 33. Győri József, 34. Kovács Ilona, 35. Rácz Imre,
36. Mari Antal, 37. dr. Kriván Gyula, 38. Horváth Gyula, 39. Benke
József, 40. Csókás András, 41. Posztós István, 42. Hangai Mária,
43. Sipos Sándorné, 44. Vigh Ferenc, 45. Batta István, 46. Molnár József,
47. Asztalos Pálné, A. közös tanács elnöke: Balázs István.

•-•-•-•-•-

Óvodások ballagása .

Junius 15-én tartották az óvodások ballagását a Kelemen László
Művelődési Házban. Ez évben 57 óvódás hagyta el az óvodát és megy át
az iskolába. Bogár Istvánné vezető óvónő 25 éves munkája elismerése-
ként jubileumi kitüntetésben részesült.

-.-.-.-.-

Műsoros est. Junius 29-én műsoros estet rendeztek a Kelemen László
Művelődési Házban. Felléptek: Szuhai Balázs, Lórán Lenke, Zalatnay
Sarolta, Sárosi Kati, Madarász Kati, Szikora Jenő, Fábian János,
Gellért Péter, Halmi Gábor.

-.-.-.-.-

Véradás. junius 23-án a Szabadság MTSZ tartott beszállításos vér-
adást, július 7-én a Községi Vöröskereszt szervezet szállított be
a makói Vértranszfúziós Állomásra.

-.-.-.-.-

Idei nehéz aratás. A Szabadság MTSZ július 20-án kezdte meg a kenyér-
gabona aratását, betakarítását. A jó felkészüléssel megkezdett ara-
tást az esők, viharok többször megszakították. Ennek ellenére időben
és jó eredménnyel végezték a munkákkal.

Könyvtár bővítés. A kövegyi könyvtár egy helyiséggel bővült, s a berendezésre a megyétől kapott tizezer forint céljellegű juttatást. A Nagyközségi Tanács évente 50 ezer forintot ad a könyvtárak bővítésére. A jelenlegi könyvállomány 23.891 kötet. ebből az ifjúsági 10 ezer, a kövegyi könyvtár 4.824 kötetes.

-.--.-.-.

Üdülő építés A csanádpalotai Nevelőotthon 10 évvel ezelőtt Mátrafüreden egy üres telket kapott Gyöngyös város tanácsától azért, hogy azon a gyermekek részére üdültábort építsenek. Az üdültelken saját erőből egy faház épült és ezzel kezdtek meg a gyermekek üdültetését. Ilyen kezdetleges körülmények között a KÖJÁL nem találta megfelelőnek a gyermekek üdültetését és beleszólt az ügybe. Ezek után az ügy érdekében a Makó városi Vöröskereszt szervezete nagyarányú társadalmi akciót indított. Valamennyi Makó környéki község, üzem vöröskereszt szervezete, KISZ szervezetek, uttorőcsapatok mind gyűjtést rendeztek. A szocialista brigádok egy része üzemeikben tettek társadalmi munkavállalást, - s az így befolyt pénzt juttaták el az otthon részére, - a másik része munkájával kíván hozzájárulni a tábor építéséhez. Az eddig befolyt pénzösszeg 90 ezer forint. Ebből a csanádpalotai és kövegyi adpmány 17 ezer forint, a többi Makó és a környező községektől gyűlt össze. Ma még felbecsülhetetlen annak a munkának az értéke, amellyel az üzemek dolgozói kívánják segíteni a nevelőotthont.

-.--.-.-.

Társadalmi munkák. Községünkben a társadalmi munka végzése továbbra is igen jelentős, az előző évi hagyományokhoz hiven. A tavaszi nagy belvíz elhárítási munkákon tulmenően - ahol közel 1.000 fő vett részt, több mint 70 ezer munkaórán - tovább lettek építve az 1979. évben létesített komunális létesítmények. Bekerítettük a sportpályát, az Arany János utca valamint a Hadak utja közötti téren egy újabb játszótér lett létesítve, melynek értéke 30 m/Ft. Nagy erőfeszítésbe került a sok eső miatt felázott és igen megron-

gálódott belterületi földutak helyre állítása. A Szabadság MTSZ 2.000 m³ földdel feltöltötte a Nap utcát és az Áchim András utcát. A járdaépítésnél a lakosság jelentős társadalmi munkát végzett a rossz járda felbontásával, törmelékek elhordásával, az új járda utókezelésével. A Szegfű utcában 240 m² betonjárda készült társadalmi munkában.

Jelentősen részt vállaltak a KISZ szervezetek a játszótéri felszerelések karbantartásával, festésével. Az új játszótér felszerelésének elkészítésében részt vettek a szocialista brigádok is.

A tekepálya öltöző helyiségét a KTSZ építő brigádja építette fel. A villanyt Varga István MÁV dolgozó szerelte be.

---.---.---.---

Honismereti konferencia

Julius 14-15. tartották a III. Országos Honismereti Konferenciát és július 16-19-ig a VIII. Országos Honismereti Akadémiát Szombathelyen, a megyei Művelődési és Ifjúsági Központban, amelyen honismereti szakkörünk is képviselve volt. A konferencia résztvevőit Horváth Miklós, az MSZMP Vas megyei Bizottság első titkára köszöntötte. Ezután Székely György akadémikus tartott vitaindító előadást a honismertti munka eredményeiről, feladatairól. Az előadást mind a két napon át nagyon sok felszólalás követte. Majd a konferencia résztvevői a megye jellegzetes tájegységével az őrséggel ismerkedtek.

Az akadémia első napjának előadói: Dr Kanyar József megyei levéltár igazgató, Dr Timaffy László tudományos kutató, Dr Horváth Ferenc levéltári igazgató, majd városnézés következett. Második napjának előadói Dr Csapody István természetvédelmi felügyelő, Kovács Gergelyné a Környezet és Természetvédelmi H. munkatársa, Simon József természetvédelmi felügyelő. Utána tagozati ülések következtek.

Harmadik nap előadói: Dr Balassa Iván, Orsz. Mezőgazdasági Múzeum ig.h. Dr Kiss László Orsz. Műszaki Múzeum ig. h. és Ifj. Gazda István

tudománytörténész. Majd tanulmányi kirándulás következett: Ják-Bozsok Velem-Cák-Kőszeg. Az akadémiát, melyet Dr Székely György összefoglaló értékelésével zárult.

- Pánczél Józsefné -

-.--..--..--

A Csongrád megyei Hírlap 1980. VI. hó 25. napján közli, hogy "Hári Lajos, Csanádpalota plébánosa a békemozgáloban évek óta való tevékenységéért elismerő emléklapot kapott".

-.--..--..--

A budapesti Jókaí Klub rajzszakkörének 12 tagja, 1980. VII. 30-án, a helyi Népfrent kalauzolásával meglátogatta a honismereti gyűjteményt, hol több eszközt lerajzoltak. Ezután megtekintették a több mint kettősszáz éves templom belsejét, majd a településkorabeli Ó-temetőben Kelemen László első magyar színigazgató sirját és emlékművét. Az emlékmű megtekintése után, érdeklődtek a kápolna építésének ideje iránt, mely 1863-ban készült. Továbbá megtekintették Brengarten Henrik volt községi jegyző siremlékét, Buja György 48-as szabadságharcos sirját és több száz gondozott sirt.

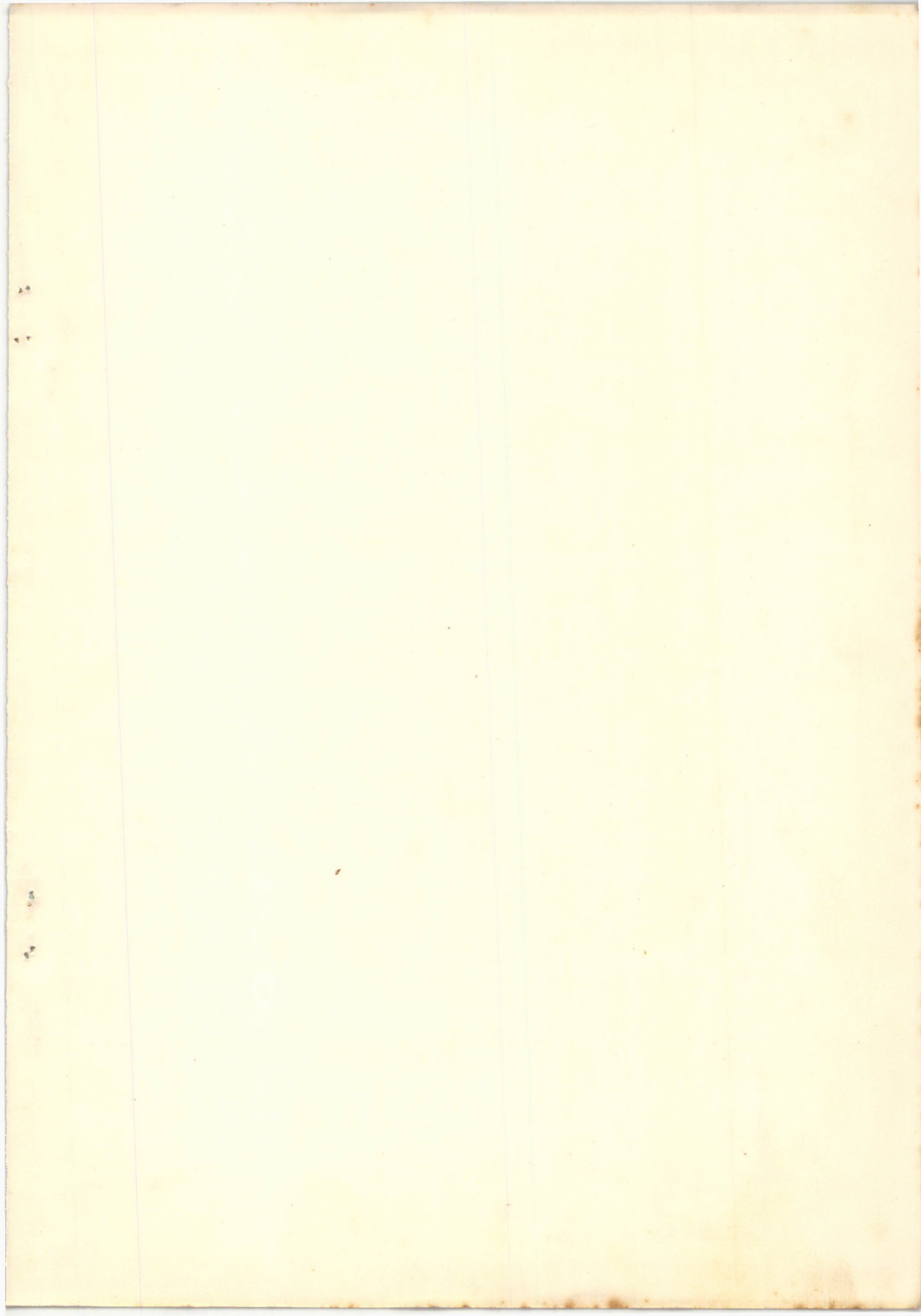
Az említett szakkör tagjait Juhász Judit budapesti tanárnő vezette, akinek figyelme nagyon sok palotai eseményre kiterjedt és érdeklődést tanusított Csanádpalota kulturális élete iránt.

Az érdeklődést a látogatóknak ez uton is megköszönjük.

-.--..--..--

Kegyeletet tanusítva többen is részt vettek az Ó-temető bekerítésében, melyel elődeink nyughelyét szándékoznak emberi tiszteletben tartani. Az oszlopok leállítása már véget ért.

- Asztalos P. Kálmán -

1980. december

P A L O T A I

K R Ó N I K A

A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház honismereti
körének lapja

Honismereti, helytörténeti közlemények

Szerkeszti: Szerkesztő Bizottság

Lektorálja: Kiss Dezsőné

Borítólap: Vass Józsefné

Kiadja: Csanádpalota Nagyközségi Közös Tanácsának
Kelemen László Művelődési Háza

Felelős kiadó: Venczelné Janáky Marianna művelődési ház
igazgató

KÉZIRAT GYANÁNT

CSANÁDPALOTA MULTJA ÉS JELENE

/folytatás/

Községünk fejlődése 1956 után, -amikor az ellenforradalom által okozott sebek begyógyultak-, nagyot lendült előre. Először is a község lakosságának, jó ivóvízzel való ellátása vált szükségessé. Kezdetben ezt úgy akarták megoldani, hogy a meglévő nortonkutak számát, növelik. A geológiai vizsgálat azonban kimutatta, hogy az a talajréteg amiből azelőtt, kimerülőben van. Ez a megállapítás adta a gondolatot, a kisvismű megépítéséhez.

A kutját, 1959-ben kezdték furni. 1960-ban a hidroglóbusz alapozása is megtörtént. A következő évben, elkezdtek a kisvismű építését is. 1962-ben elkészítették a vízvezeték hállozat fővonalait. Ekkor végzett a község lakossága legtöbb társadalmi munkát. Pontosan 300 000.-Ft értékűt. 1963-ban, már a kisvismű szolgáltatta a lakosságnak, az ivóvizet.

A közvilágítás területén is nagyot léptünk előre:

1944-ben az utcákban	56db.	lámpa	égett
1964-ben	"	289 "	" "
1969-ben	"	330 "	" "

A község főutcájában 1970-ben higanygőz-lámpákat szereltek fel. 1973-ban pedig a közökben is, minden utcasarkon higanygőz - lámpa lett.

A járdák építése is szükségessé vált. A régi téglajárdákat, az időjárás igen megrongálta.

A községi tanács már 1955-ben megkezdte a téglajárdák felszedését. Először a tanácsházától, a vasutállomásig vezető uton létesült betonjárda. Utána 1969-ben a község minden utcájában elkészült abeton és aszfalt járda.

A község területén megépült 6118. négyzetméter betonjárda, és 794 négyzetméter aszfaltjárda.

A strandfürdő építése, 1958-ban indult meg, és 1959-ben meg is nyitották. Irodahelyiséget, és 24 db. kabint is építettek. Kevesen látogatták, mert a Nap csak 18-20 C-fokra melegítette fel.

Elkészítése 350 ezer forintba került.

/folytatása következik/

Bazsó Dénes

CIGÁNYOK SZEREPE A KÖZSÉG ÉLETÉBEN

/folytatás/

9./ A fiatalok temetésén is résztvettek a cigányok. Hazánkban az 1930-as évek végéig sok 15-25 év közötti fiatal halt meg TBC-ben. A 30-as évek végén kezdte meg működését országszerte a Tüdőgondozó Intézet. A volt Csanád megyében, Makón működött. Házasságot is csak akkor lehetett kötni, ha a fiatalok előbb tüdőszűrésen estek át. Az elhunytak holtestét a házaknál ravatalozták fel, mivel az ótemetőben ravatalozó nem volt. A temetési szertartás ház udvarán vagy a lakóházban kezdődött. Befejezése után a temetési menet felsorakozott. Elől ment egy fiú a vezérkereszttel, utánna a lobogóvivők, majd két ministráns gyerek, a lelkész a kántorral, és fiatalok temetésénél a cigányzenekar. Ezután következtek az elhunyt fiatalnak leány és fiú barátai, mint koszoruspárok. Mögöttük haladt a gyászkocsi, amit kettő-négy feldíszített ló húzott. A gyászkocsi után mentek az elhunyt családtagjai, vagyis a gyászoló család; rokonok, szomszédok, jó ismerősök. A gyászmenet a kántor énekével indult meg a temető felé. Az ének után a cigányzenekar az elhunyt nőtáját játszotta halkán. Majd ismét a kántor énekelt, a cigányzenekar pedig szomorú nótákat játszott nagyon halkán. Ének és zenekar hangja mellett értek ki a temetőbe. A temetési szertartás után - amikor a koporsót sirba eresztették - a cigányzenekar az alábbi nótát játszotta addig, amíg a sirások a sirhantot el nem készítették:

Kis madárka zeng az ágon,
Temetőbe, sirba vágyom.
Temetőbe, sirba vágyom,
Sirba vágyom.

Csendes lesz ott megpihenni,
Odalenn már nem fáj semmi.
Odalenn már nem fáj semmi,
Nem fáj semmi.

10./ Lakatos Árpád 1910 előtt Miklósi Aurél főjegyző
felfigyelt egy tízéves cigánygyerekre, aki a "bandában" muzsi-
kált, majd Pestre adta taníttatni, hol anyyira vitte, hogy
Párizsba is kikerült, és munkája révén ezüstkoszorúval tért
haza. Már zeneszerzőként szerepelt, amikor az 1920-as évek
második felében Palotára látogatott, s a helybeli zenészekkel
térzenét adott, és a vasárnap délutánonként tartott "kalákák-
ban" is muzsikált. 1944-től nem tudunk róla semmit.
Ő volt Lakatos Árpád, palotai születésű cigánygyerek.

Asztalos P. Kálmán és
Bazsó Dénes

KÖVEGY KÖZSÉG ULTJA ES JELENE

Az iskola építésének befejezésével a belterületi utak átrendezésére is sor került.

37 kg. 744 ikt.

"Olvastatott Mácsai Ferenc helybeli tanító kérelme az ujonnan épített állami iskola előtti ut rendezése tárgyában. Miután az ujonnan épített állami iskolaelőtti tér jól fásított terület képez, s hogy az ott levő fákat onnan eltávolítani ne kelljen, s hogy az iskolai tanítást a kocsik zajos közlekedése ne zavarja, 12 szavazattal egy ellenében a jelen közgyűlés kimondja, hogy az iskolához Csanádpalota község felőli oldalon volt utat bezúntatja, s azt a templontól jobbra eső tér közepére helyezi át, s ezáltal két hid helyett egy hid fentartása válik csak szükségessé. Utasíttatik az előljáróság az új utvonal kihasítására, és a szükséges hid elkészítésére, nemkülönben a bezúntatott utakonál levő hidak felszedésére."

Amint az alábbi jegyzőkönyv is igazolja, a Makó-Csanádpalota törvényhatósági utak kiépítése nem történt zökkenő nélkül. Az utépitést Magyarcsanád más irányba próbálta terelni.

Jegyzőkönyv

"Felvétellett Kövegyen 1910. évi március hó 3-án a községi képviselő testületnek e napon tartott rendkívüli közgyűlése alkalmából.

Jelen voltak:

Elnök: Sipos János, bíró, Lapu Imre, jegyző, továbbá Csillag János, Medve Péter, id. Trényi András, Rácz András, Mészáros Tamás, Luczó István, Tóth Imre, Csikota Márton, Oláh István, Mackai Mihály, Fodor Mihály és Tóth József.

Az elnök a megjelent képviselők üdvözlése mellett az ülést megnyitja, s a jegyzőkönyv hitelesítésével Csikota Márton és Mackai Mihályt bizza meg.

6 kg. 190 ikt.

Olvastatott Magyarcsanád község előljáróságának 112/910 sz. megkeresése a Makó-Csanádpalota törvényhatósági ut kiépítésének végleges elejtése mellett az Apátfalva-Csanádpalota

kiépítésének kérelmezése tárgyában.

Tekintve, hogy a Makó-Csanádpalotai törvényhatósági útnak iránya és kiépítése már véglegesen befejezett dolgot képez, amennyiben azt a vármegye törvényhatósága kijelölte, illetve elhatározta és a nagyméltóságú m.kir. Kereskedelemügyi Minisztérium azt jóvá is hagyta, nemkülönben annak ezen irányban való kiépítését már engedélyezte is, az előre láthatólag a folyó évben már ki is fog épülni, s miután továbbá a Makó-Csanádpalotai úton a vármegye székhelyét Makó városát mintegy 5 km-el rövidebb úton leszünk képesek elérni, mint a Magyarcsanád község által most tervezett Apátfalva-Csanádpalotai ut irányában, s különösen mert ezen engedélyezett útépitést községünknek már égető szüksége van, egyhangú határozattal kimondja a jele n közgyűlés, hogy ezen engedélyezett útépitést - melyre már a vármegye kormánya részéről az árlejtés is kitűzött a burkolathoz szükségelt anyag pedig már részben az uttestre kihordva, részben pedig a csanádpalotai állomásra kirakva van - egy teljesen bizonytalan s legjobb esetben 3-4 évi időközben kerülő új utirány kiépítését célzó eljárás miatt elodáznai nem engedi és ahhoz községünk képviselőjében beleegyezését semmi körülmények között nem adja.

Elismer a képviselő testület, hogy az Apátfalva-Csanádpalotai útnak kiépítése Magyarcsanád községre nézve - községünk rovására - nagy előnyökkel járna, de mert az egyrészt a vármegye székhelyétől Makó városától a forgalmat Torontálba helyezné, másrészt meg mivel Magyarcsanád község által már műuttal van ellátva így ez reá létérdeket nem képez, községünknek pedig sem vasútja sem műútja nincsen s így esős időben ugyszólván nyakig uszunk a sártengerben. Ezért Magyarcsanád község által most tervezett utirány kiépítéséhez a már engedélyezett Makó-Csanádpalotai ut kiépítésének elodázása, illetve végleges elejtése mellett a község képviselő testülete hozzá nem járul és az ellen már most tiltakozik.

Ellenben ahhoz készséggel segédkezet nyújt a képviselő testület, hogy amidőn a vármegye egyéb tervben vett s kiépítés alatt álló útjai - így a Makó-Csanádpalotai ut is kiépülne, az Apátfalva-Csanádpalotai ut is a törvényhatósági utak hálózatába felvéteessék és annak kiépítése annak idején foganositassék."

/Folyt. köv./

Pánczél Józsefné

RÉGI ÖREGEKRŐL

Kinyó Ferkó vagyontalan, szegény ember volt, aki olvasni, írni nemtudott, és arról lett nevezetes ember Csanádpalotán, hogy ha többen összejöttek az utcai padokon/lócákon/, vagy a piactéren, Kinyó Ferkó bácsi ujságot vett a kezébe és olvasta: "Nagylak városban köztudomásu lett, hogy Palotán felledült a köszörüsipar. Mindenki élesíti a macskáját, hogy jobban fogja az egeret. A kövegyi nép meg azt beszéli, hogy Palotán csak a napokban jöttek rá, mi szerint: ha a vénasszonyok nem nyelvelnek az öreglányok biz jól elkelnek."

Amikor pedig 1902-ben a kövegyi templomot építették, a kövegyi előljáróság a palotai határ mentén lévő Maros partról homokot kért, de érthetetlen okok miatt nem kapott. Ekkor Kinyó Ferkó bácsi az alábbi rigmust olvasgatta az ujságból:

"A kövegyi legények olyan nagyon szegények: ketten ülnek egy kutyára, úgy gyűnnek be Palotára homoké, de nem kapnak!"

Megtörtént, hogy az ujságot fordítva fogta a kezében, s amikor erre figyelmeztették, Ferkó bácsi kimentette magát:

"Aki ért a betűhöz annak mindegy, hogy miként veszi kezébe az olvasni valót. Aki pedig csak úgy immel-ámmal betüzik, az csak mekeg-makog." Volt olyan eset, hogy a szomszéd községekől Palotán piacolók előtt vette elő az ujságot, és az egyik palotai ösmerőst meglökve felkiáltott: "Idesüss!...Nagylak városban híre terjedt, hogy ültethetnek tököt, babot, de hízót nem ötöt, hatot." S megtörtént, hogy a vidéki ember, aki nem ösmerte Ferkó bácsit megkérdezte, hogy hol vette az ujságot. És Ferkó bácsi büszkén ujságolta, hogy a fővárosban, mert csak ott árulják, de hozott tíz darabot, mivel nagy keltje van. Erre a vidéki bugyellárisát elővette: "Egyet én is megvennék ha anna." "Hát anni éppen adok, mert van még egy, de előbb az árát kérem, mer ez nem két fillér, hanem tíz, vagyis egy hatos. Aztán meg van még ebben egy hír, amit nem olvastam, hát kiolvasom: Nagylak város legokosabb embere feltanálta, hogy a vadászokkal járó agár kutyákat nyulhajtó masinának /gépnak/ nevezhetnénk. Így sokkal bámulatosabbak volnának a nagylaki emberek, a vadászoknak meg mindenki köszönne," És megtörtént, hogy a megvásárolt ujságba az illető nem találta a Ferkó bácsi által olvasottakat még egy hónap múlva is vissza hozták, mondva hogy abból egy szó sincs, amit Ferkó bácsi olvasott.

266 sz.

m.1901.

T.cz.

Községi Előljáróságnak!

Csanád - Palotán

Mult évi junius hó 19-én kelt 2015 sz.megkeresésére értesitem hogy a községben a főtérrre összegyűlő csapadék vizek levezetése céljából egy átereszt építésére van szükség, mely az eszközölt felmérések szerint a lovas közutat a Grósz féle ház előtt szelné át. /Ma fatelep/. Ezen átereszt a vármegye saját költségein fogja létesíteni, mert az a f.évi költségelőirányzatban fel is van véve; úgy szintén a község belterületén a lovas közut mellett elvonuló máris igen szükséges nyílt árkokat is, amelyek ezen közut mellett összegyűlő víz levezetésére szolgálnak. Ez esetben a község csak az utcák keresztezésénél szükségglendő áteresztőket tartoznék saját költségein felépíteni. - Ha azonban a község föld alatti, fölülr zárt és a közlekedést nem akadályozó csatornákkal kívánná végrehajtani, azokat saját költségein tartozik végeztetni, valamint a község belterületén egyébként kívánatosnak mutatkozó s a levelezéssel kapcsolatos árkolási - illetve csatornázási munkálatokat és az ezeknek érdekében megkívántató mérnöki felvételeket és kijelöléseket is.--

Makón 1901.évi márczius 28.

Mikes Gy.

kir. főmérnök.

/ A pecséten: Csanád Megye

M;K. Építészeti Hivatal./

/ A község régi iratából/

Asztalos P. Kálmán

A GYÜJTEMÉNY SZORGALMAZÓI

Hajnal Gyula Miskolcraól egy gyémánt-, egy vas- és egy királyi oklevelet adományozott 1906-ból, mely a Csanádpalotán tanítóskodó Máté Pál tanító, és Máté Pálné tanítónő munkásságát dicséri.
/ Az adományt Daróczi Péterné közvetítette. /

.....
.-.-.-.-.-

Vass József, a képzőművészeti szakkör vezetője, az 1930-as évek elejéről való rádió ujságokat és 1914-ből egy magyar-román tankönyvet adományozott.

.....
.-.-.-.-.-

Balogh András, Gerle u., egy gabonamintázót adományozott, mellyel a bekötött zsákból vettek ki mintát a gabonakereskedők és malmok.

.....
.-.-.-.-.-

Farkas Mihály és neje, Akácfa u. Kettő butellát és kettő régi képet.

.....
.-.-.-.-.-

Kosztka András Orgona u. Egy pártát és egy régi tortadiszitót.

.....
.-.-.-.-.-

Farkas Mária Akácfa u. 1848-as nemzeti színű szalagot.

.....
.-.-.-.-.-

Pánczél Józsefné Viola u. a palotai Önszegélyző Egyesület névjegyzékét, 1940-ből.

.....
.-.-.-.-.-

Bazsó Dénes egy régi metszőollót és egy hőmérőt adományozott.

.....
.-.-.-.-.-

Népdalok, Bazsó Dénes gyűjtéséből:

1./ Tudjátok-e mi történt?
Lány kérte meg a legényt.
De a legény azt mondta,
Ihaj, csuhaj!
Nincsen kész a párnája.

Tudjátok-e mi történt?
Halász Mátyást megverték?
Apró Sándor ütötte,
Ihaj, csuhaj!
Babáját elszerette.

Tudjátok-e mi történt?
Takács Julcsát megkérték.
Birkás Pali azt mondta:
Ihaj, csuhaj!
Tíz hold a hozománya.

Tudjátok-e mi történt?
Vigh Pannát megszöktették.
De az anyja azt mondta:
Ihaj, csuhaj!
Nincs szükség így móríngra.

2./ Csősznóta:

Ura vagyok a határnak,
Tolvajok ide nem járnak.
Bodri kutyam észre veszi,
A határból kikergeti.

A tolvajok csizmaszárát,
A fogai széjjelrágják.
Hire ment ám a faluba,
Nincs is tolvaj a határban.

JELLENÜNK KRÓNIKÁJA

Nyugdíjasok találkozója a Szabadság MGTSZ augusztus 20-án, az új kenyér ünnepén tartotta meg a hagyományos nyugdíjas találkozót. A Fényes étteremben rendezett ünnepségen Kovács Gábor, a nagyközségi népfrentbizottság titkára nyitotta meg, majd Antal Béla versekkel köszöntötte a megjelenteket. Ezt követően az úttörők Bozóki Mária tanárnő vezetésével énekekkel, virágokkal kedveskedtek az idős embereknek. Beke István anyakönyvezető a nagyközég tanács nevében, köszöntötte a gyémántlakodalmát ünneplő házaspárt, Pusztai B. Venturát és Tóth Máriát, valamint az aranylakodalmukat ünneplő Ludányi Balázst és Bóbis Ilonát, Kovácsik Andrást és Kovács Katalint, Gráf Józsefet és Halasi Máriát, Dufka Pált és Ludányi Annát, Beke Lászlót és Perneki Erzsébetet, Kodrán Sándort és Csibrán Erzsébetet. Az ünnepelteknek pénzjutalmat és virágcsokrokat nyújtottak át. Posztós István a Szabadság MGTSZ elnöke ünnepi beszédében hálával szólt azokról az idős nyugdíjasokról, akik egész életük fáradságos, nehéz munkájával vetették meg a szövetkezet alapjait és gazdag élettapasztalatukkal segítettek elő, hogy ma könnyebben élhetünk. Végül, az ünnepelteket az egybegyűlt nyugdíjasokat megvendégelték. A kitűnő hangulathoz Bernáth Antal izletes ebéddel, a Fényes pincérei figyelmes és az étterem zenészei hangulatos zenével járultak hozzá.

Tanévnyitó Szeptember 1-én az iskolák ünnepélyes tanévnyitót tartottak Kelemen László Művelődési Házban.

Kállai István, igazgató megnyitó beszéde után, a gyerekek adtak műsort.

Munkával kezdték a tanévet a VII, VIII osztályos tanulók, 110 fő kilenc napon át dolgozott a Szabadság Tsz hagymaföldjén. Az iskolák minden évben szívesen segítik ki a tsz-t, egyrészt, mert ez a kíségités kölcsönös - ugyanis a tsz is igen sok társadalmi munkával segíti az iskolai létesítmények megvalósítását - másrészt mert a hagymaszedéssel keresett pénzt a gyermekek a nyári kirándulásokra, üdülésekre fordíthatják.

Az elmúlt nyáron pl. Spák tanár szervezésével 10. tanuló lengyelországi tanulmányuton vett részt a saját költségén. Ötvenhárom üttörő pedig jutalomüdülésen vett részt: 15 a balatonszárszói, 35 a nemzetközi és három üttörő Ogyesszban volt kéthetes üdülésen. Kirándulást tettek még szeptember 27-én Veszprém-Herend, Sióagárd-Nagyvázsony térségében is Kiss tanár vezetésével.

Templom felújítás szeptember 7-én tartott egyházi ünnepséggel fejeződött be a templom felújítása. Az ünnepségen helyezték fel a templom tornyára a keresztet gömbbel, majd Dr. Szilas József kenézmonostori c. apát, Csanádpalota szülötte megemlékezett a település multjáról. Csanádpalota - mondotta már a tatárjárás előtt is létezett, mint az ősi Csanád vezér leszármazottainak birtokában lévő helység. Az 1247-es és az 1256-os okmányok is említik. 1338-ban Azt jegyzik fel, hogy a Maros mellett erdőtől körülvéve a csanádi nemzetségbeli Kelemenés bán birtoka Palota. 1564-ben a törökdulás következtében, Palotán csak öt ház maradt épségben, és a régi lakott Csiga is romokban van. E terület azután, mint pusztaság, gyakran cserélt gazdát. A XVIII. század első felében a környező helységekből, majd Heves, Gömör és más északi vármegyéből katolikus telepesek költöztek ide, a kincstári pusztaságra, a Marostól messzebb eső partosabb részekre. 1768-ban megszervezték a plébániát. A kincstár 1773-ban felépíttette a nepomuki Szent János tiszteletére a mai plébánia templomot pallérbarokk stílusban.

A templomot többször renoválták. 1931. június 27-én fejeződött be az a munka, amikor a régi zsindelytetőt palára cserélték ki. 1963. szeptember 3-án, éjjel kigyulladt a templom. Megsemmisült a torony, és a tetőzet egyrésze hamuvá lett. A harangok darabokra olvadva hullottak le, s az orgona is teljesen tönkrement. A harangokat 1964-ben újra öntötte Drucsák István, Órszentmiklósi harangöntő mester. A torony ideiglenes helyreállítása 1963-ban megtörtént, így az istentisztelet zavartalanul megtartható volt.

Az új torony 1977-ben elkészült Fülöp István, akkori plébános buzgolkodása folytán. Ebben az évben Hári Lajos jelenlegi plébános az egész templomtetőt új palával fedette be, szabájos villámhárítót szereltek fel, és a templomtól az óvodáig új kerítést készítettek.

Bölcsődei kicsinyek ballagása, a bölcsődétől való búcsuzása minden esztendőben meghatározó kis ünnepség keretében zajlik le. Az egyforma ruhába öltöztetett kicsinyek versikékkal, énekekkel búcsuznak társaiktól, gondozóiktól és a játékaiktól. Ez évben tíz bölcsődést adtak át az óvodának. A bölcsőde kihasználtsága jó, 29 kisgyermekről gondoskodtak, Piti Jánosné szakzerű vezetésével, a beütemezett munkaterv és az előirányzott nevelési módszer szerint: állandó egészségügyi ellenőrzés mellett. A szülői munkaközösséggel nagyon jó összhangban látják el a feladatokat, akik jelentős társadalmi munkával segítik elő a szép, egészséges környezet kialakítását. Jelentős támogatást nyújtott részükre ez évben a megyei tanács is a központi fűtés beszerelésére. Kapták ezt azért, hogy a bölcsőde fűtése megnyugtatóan korszerűsítve legyen.

Az Öregek Napközi Otthona meglehetősen jó hírnévnek örvend. Fennállása óta több látogatója volt már, nem csak hazai, hanem külföldi érdeklődők is felkeresték. A múlt évben egy amerikai hölgy -, aki maga is egy öregek klubjának a vezetője -, tanulmányozta az itteni öregek életét, és ellátásukról a legnygyobb elragadtatással szólt. Ez év október 14-én a megyei szociálpolitikai csoport vezetőinek kíséretében - lengyel vendég érkezett az otthonba, aki szintén nagy érdeklődéssel tanulmányozta az itteni helyzetet, és a legnagyobb elismeréssel szólt a látottakról.

Falusi spartakiád A növelődési ház udvarán létesített új tekepályán megtartották az első spartakiádot, az Apátfalva női, Kövegy és Csanádpalota csapatai részvételével. Az első, második és harmadik helyezést a csanádpalotai csapatok érték el, negyedik lett a kövegyi és ötödik az apátfalvai tekéző csapat.

Egyéniben első helyezést ért el Szikszai István 209 fával, második Flórián András 176 fával, harmadik Halasi Sándor 174 és negyedik Kriván András 172 fa kiütésével.

Diszitőművészeti szakkör október 7-én kezdte meg téli foglalkozását a művelődési ház 6-os termében. A foglalkozásokon Rábaközi és Mezőkövesdi /matyó/ himzéseket készítenek. A foglalkozásokat Vágvölgyi Jánosné tanárnő vezeti. Szakköri napok: községi - kedd, 17-19 óráig, tsz - szerda, 17-19 óráig.

A Kelmen László rádiós szakkör 1979. szept. 27-én alakult. Megalakulását Vargy István és Nyerges Mihály kezdeményezték, s a kezdeményezés a művelődési ház igazgatójánál meghallgatásra talált. Ma már 297.000 Ft. értékű műszaki berendezéssel működnek, amelyet a művelődési ház révén a budapesti műszaki egyetem bocsátott rendelkezésükre. Az amatőr szakkör létszáma 14 fő, s ezek között már eredményes amatőr vizsgát tett tanulók is vannak. 1980. márc. 9-én Hódmezővásárhelyen rendezett "Lenin ifju távirásza" megyei döntőn első, második és egy ötödik helyezést értek el. Az első és második helyezést elért Bajer Mihályt és Jancsik Árpádot helyezésük feljogosította arra, hogy a Leninvárosban tartott országos döntőn Csongrád megyét képviseljék. A 20 induló csapatból a hatodik helyezést érték el.

A Hazafias Népfront Nagyközségi Bizottsága október 24-én kibővített elnökségi ülést tartott a művelődési házban. Az első napirendi pontként szerepelt a népfront bizottság újjáválasztása, a második napirendi pont a társadalmi munkában élenjárók kitüntetése.

Falugyűlés Október 30-án falugyűlést tartottak a Kelemen László Művelődési Házban. A megjelenteket és az elnökségben helyet foglalt vendégeket - köztük Sarró Ferencet, a Makói városi pártbizottság titkárát, Dr. Karsai Andrást, a Makóvárosi tanács VB-titkárát, Öszkányi Jánosné, a hazafias népfront megyei bizottságának titkárát helyettesét, - dr. Várkonyi Ferenc, a hazafias népfront nagyközségi bizottságának elnöke köszöntötte. Majd Balázs István, a nagyközségi közös tanács elnöke tartott részletes beszámolót a községfejlesztés eredményeiről, a több éves tanácsai munkáról és a falu ellátásáról. A beszámoló elhangzása után, egyetlen felszólalóként, Mészá-

ros János fejtette ki véleményét az ivóvíz ellátásáról és a belvíz helyzetéről.

A népfront bizottság nevében Kovács Gábor, a hazafias népfront közösségi bizottságának titkára tartott beszámolót a bizottság öt esztendei munkájáról.

Ezután a kitüntetések átadására került sor. A Kiváló Társadalmi Munkás plakettet kapta a sok-sok munkában való aktív közreműködéséért a helyi Szabadság MGTSZ. Kiváló Társadalmi Munkás kitüntető jelvényt kapott Berte Sándor és Kókai János. Érdemes Társadalmi Munkás kitüntetést kapott: Erdélyi Lajos, Hangai József, Szántó István és Varga István. Önzetlen munkájáért emléklapot kapott a ZÖLDÉRT vállalat helyi telepének József Attila brigádja. Végül megválasztották a népfront nagyközségi bizottságát, amelynek elnöke dr. Várkonyi Ferenc lett, elnökhelyettese Oláh Sarolta, titkára pedig Kovács Gábor.

Csanádpalota és Vidéke ÁFÉSZ vezetősége november 6-án, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmének 63. évfordulója tiszteletére rendezett ünnepség keretében átadta rendeltetésének a felújított, korszerűen átalakított cukrászdát. Az átadás után koszorúzási ünnepséget tartottak a felszabadulási emlékműnél. Majd a művelődési házban ünnepi megemlékezést tartottak. Elsőnek Antal Béla mondta el Aszejev Lövés az Aurórán című versét. Megyesi István a helyi pártbizottság titkára köszöntötte a megjelenteket, köztük az elnökségben helyet foglalt Szőnyi Ferencet. Ezután Balázs István, a községi tanács elnöke mondotta el ünnepi beszédét. Az ünnepség az uttorók irodalmi műsorával fejeződött be, amelyet Kiss Dezsőné és Györgyjakab Edit tanárnők tanítottak be. Az ünnepség résztvevői megtekinthették még a fotószakkör kiállítását is, melyet az ünnepi alkalomra készítettek a szakkör tagjai.

A Kelenon László Művelődési Házban működő Községi Könyvtár az Ősz megyei könyvhetek keretében november 12-én író-olvasó találkozót rendezett. A könyvtár vendége Tóth Béla író volt, aki közvetlen beszélgetés formájában mélyítette kapcsolatát olvasóival. Többen és többféleképpen érdeklődtek munkája, munkanódszere és a műveiben szereplő személyek felől, mivel a megye, illetve a Tisza közelségében játszódnak az események. Kiss Dezsőné az író ize,

zamatos, humoros hangvételét találta jónak, és hiányolta, hogy a mai írónál ez nem található meg.

Pánczél Józsefné

A takarékoság jegyében igen életrevaló értekezéslet volt 1980. október 17-én a Hazafias Népfront klubhelyiségében. A megnyitót Gál László mondta, míg Kovács Gábor népfronttitkár a takarékoság jelentőségéről beszélt, majd említést tett az iskolások gyűjtési szorgalmáról és az ifjúsági takarékbetétek jelentőségéről.

A fentiek után Takács János, a megyei takarékpénztártól a lakásépítési lehetőségekről tett említést, közölve, hogy újabban is négyezer lakás építéséhez nyújtanak lehetőséget.

Az értekezéslet életrevalóságát bizonyítja, hogy az elmondottakhoz hozzászólt Gál László, Kovács Mihály, míg a posta részéről Beraczkai Ferenc.

A helyi Szabadság MGTSZ Nőbizottsága fogadta a makói Kossuth MGTSZ nőbizottságát, s mint kedves vendégeknek bemutatatták a honismereti gyűjteményt. A vendégek nyilatkozata munkakedvre serkenti a gyűjtemény szorgalmazóit.

Asztalos P. Kálmán

A tekészés régi hagyományai elevenedtek meg, amikor a volt Ipartestület kuklipályájának 15-ik éves tönkremenése után a községi tanács és több gazdasági szerv révén társadalmi munkában elkészült a művelődési ház udvarán a kétpályás tekepálya. Ennek átadása 1980. augusztus 20-án történt.

Azóta nagyon sok fiatal és idősebb kereste fel. A régi hagyományok felelevenítésére határozta el magát több idősebb tekésző, hogy a szokásos háziversenyt megrendezzék. Ezek névszerint Gulácsi Géza, Erdélyi András, Szikszai István, Flórián András, Kiss Lajos, míg a fiatalabbak közül ifj. Ricsán József, Horváth Gyula és Horváth László.

Az 1980. augusztus 31-én megrendezésre került verseny díjai a hagyományoknak megfelelően:

- I. díj : egy bárány
- II, " : egy kakas
- III, " : egy ing
- IV, " : egy üveg pezsgő
- V. " : egy üveg bor

Délelőtt 10 órától este 20 óráig tartott a verseny, amelyen nem csak a falu de a szomszédos Köveg tekézői is kipróbálták játéktudásukat. A hosszú évek kihagyása bizonyította, hogy az idősebbek játéktudása megkopott, így a kilencedik fára játszó harmadik dobásos tarolásos rendszer szerinti első díját a 18 fás Ricsán József vitte el, a másodikat /17 fa / Horváth Gyula és csak a harmadik /16 fa/ jutott a nyugdíjas korosztályt képviselő Gulácsi Gézának.

A negyedik díjat /15 fa/ Szoboszlai Gyula, még az ötödik díjat /14 fa/ Flórián András szerezte meg.

A rendezésben ifj. Ricsán József, Erdélyi András, Szikszai István, Flórián, András és Turi Mihály vett részt, mint sport-szerető tekéző. Erdélyi Lajos a művelődési ház igazgatója sok-sok segítséget adott a verseny sikeres rendezéséhez, A verseny elérte célját, kifizető volt.

Nagyon sok fiatal azzal távozott, hogy ilyen versenyt a jövőben is rendezenek a Kelemen László Művelődési Ház tekepályáján.

Szikszai István

